DE

LANDMAGT

IN

NEÊRLANDS OOST-INDIË.

VRIJMOEDIG BESCHOUWD.

PRIJS *f* 0,75.

LEMBAGA KEBUDAJAAN
INDONESIA

VI-129

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 30-06-2010
Nomor Induk : 787/PN-Museum/2010
BP - ID : 0016-31564860
ITEM - ID : 02090 72670
ASBI : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

DE

LANDMAGT

IN

NEÊRLANDS OOST-INDIË.

VRIJMOEDIG BESCHOUWD.

Door

J. Penning Nieuhland.

VI-129
116

VRIJMOEDIGE

BESCHOUWING

VAN DE

LANDMAGT

IN

NEÊRLANDS OOST-INDIË.

Breda,
BIJ F. P. STERK,

1834.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.EN W.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

„Het is beter niets beloofd, dan beloofd en niet gehouden, want dat wordt opgevat voor bedrog, vernietigt het vertrouwen, en doet zelfs de ontvlamde geestdrift terug treden, bij de vreeze van als blind werktuig te zijn opgewonden."

Redevoering over het nationaal karakter eens volks van Mr. *Siewerts van Reesema.*

Terwijl men in Nederland vrijmoedig over alles schrijft, wat verbetering noodig heeft, baart het stilzwijgen over de Landmagt in Neêrlands Indië, dat onderwerp van zoo hoog belang, verwondering. Een ieder toch, die met de zaak bekend en ter goeder trouw is, stemt toe, dat het daarmede zeer ongunstig gesteld is. In waarheid het N. I. Leger levert een treurig gezigt op. Het navolgend, gemoedelijk geschreven, overzigt zal daarvan een denkbeeld geven.

Bij de beschouwing van het Leger in N. I., wordt men, door den aard der zaken, tot vroegere tijden terug gevoerd, en vindt, dat deszelfs kwade gesteldheid tot oorzaak heeft, den herlevenden anti-militairen O. I. Compagnie-geest, welken de Generaal *Daendels* had te niet gedaan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Tot aan de komst op Java van dezen zeldzamen man, was het krijgswezen in N. I. zwak en onaanzienlijk. In vorige tijden gevoelde het gouvernement geen behoefte aan dien stand. Toen Holland nog geducht was op zee, vreesde het niet voor eenen aanval van buiten tegen deszelfs Koloniën, »en het Indisch gouvernement wist, door de Javasche Vorsten te ontzien en twist en tweedragt onder hen te verwekken, het evenwigt (binnen 's lands) te bewaren. »Door middel van deze verachtelijke staatkunde, had men zich weten staande te houden" (1.). — Te dier tijde heerschte in Holland een sterk vooroordeel tegen den Soldatenstand, en dat werkte met verdubbelden ijver in zijne Koloniën, zoodat, als een natuurlijk gevolg daarvan, het onbeduidend Europeesch gedeelte van het even onbeduidend Indisch Leger te zamengesteld was uit Vreemdelingen, en uit Hollanders van eenen kwaden stempel. Militaire bekwaamheden bij redelijken handel en wandel waren in Indië schaars te vinden. Het krijgswezen bestond er geheel afhankelijk van civiel gezag, en de Soldaat werd er getauxeerd als een werktuig, dat voor eene geringe som gelds te koopen was.

Het eerste werk van den Generaal *Daendels*, die onze overzeesche bezittingen in den ellendigsten toestand, hare vrije gemeenschap met het Vaderland, en bij gevolg allen toevoer van daar afgesneden, de Inlandsche Vorsten tot opstand geneigd, Java door eenen overmagtigen nabuur bedreigd, zonder middelen van verdediging, en de geldbronnen opgedroogd

(1.) *Daendels.*

of verstopt vond, was, den militairen stand, van uit de laagte, in welke hij van ouds her, tot schande en bederf der Kolonie, lag weggesmeten, te verheffen tot op het standpunt, alwaar hij naar zijnen adeldom behoorde te staan; en terwijl hij de geldmiddelen herstelde en overal orde schiep, ontstond, als door eenen tooverslag van zijne hand, eene genoegzaam sterke, met geestdrift bezielde armee (1.); rees in het oosten van Java een fort, met meer dan honderd vuurmonden, uit de diepte der zee (2.), en vormden zich in het westen versterkingen; — over bergen en door dalen ontstond een groote weg, over het geheele eiland, onmisbaar voor de militaire communicatiën; schoone militaire gebouwen kwamen te voorschijn, onder anderen eene algemeene werkplaats voor de Artillerie en Marine, welke de bewondering der reizigers wekt. Een iegelijk, die op Java heeft aanschouwd al hetgene daar ten tijde van den Gouverneur-Generaal *Daendels* gesticht is, staat verwonderd over de scheppingskracht van zijne regering.

En wel verre, dat zijne militaire instellingen de krachten der Indische geldmiddelen te boven gingen, is het gebleken, dat er jaarlijksch nog 5,000,000

(1.) De boven allen lof verheevene zelfopoffering van den Majoor *Muller* en Kapitein *Osman* bij de verdediging van hunnen post, tegen de Engelschen, in 1811, was een gevolg van de edele drift, welke *Daendels* het Indisch Leger had weten in te boezemen. Zie leven van *van Speyk* bladz. 166 en volg.

(2.) Dat fort is thans zeer in verval: het paalwerk, dat tot wering der vijandelijke sloepen moet dienen, is vergaan; de kazernen zijn er zeer slecht, zoodat men vreest, dat, bij het gebruiken van zwaar kanon, dezelve zullen vallen. Het garnizoen, dat er ligt, is naauwlijks genoegzaam tot bewaring der gevangenen.

rijksdaalders naar het moederland konden worden overgemaakt.

Ook is het niet te wederspreken, dat zijne Landmagt ontzag inboezemde aan den vijand van buiten en van binnen (éénig doel eens Legers, en waaraan het volstrekt moet beantwoorden, wil deszelfs bestaan geen noodelooze last voor den Staat zijn). Desniettegenstaande ziet men, dat geheel van het krijgskundig voorbeeld, hetwelk hij heeft nagelaten, wordt afgeweken, dat hetgene hij gebouwd heeft wordt afgebroken, en dat hetgene hij als beproefd slecht heeft verworpen, weder wordt opgeraapt.

Ik heb gezegd, dat in vroeger dagen in Holland een sterke weêrzin bestond tegen den Militairen stand; maar dat vooroordeel was geweken, tijdens den wederovergang van Hollands Indiën aan Neêrlands Koning. Reeds lang was ook Hollands volk tot de bekentenis gekomen, dat den krijgsstand met regt de eerste plaats in de maatschappij wordt toegekend, omdat dezelve den Vaderlande een bolwerk is. Ook regelde onze geëerbiedigde Koning, in overeenstemming met de verbeterde begrippen des tijds, den stand der Militairen zoodanig, dat men erkennen moest, dat niet in een rijk de krijgsman meer welvaart en onderscheiding genoot, dan in het pas herlevend Rijk der Nederlanden. En zijne bezoldiging, ook vergeleken met die der civiele ambtenaren, werd daar naar billijkheid vastgesteld. In eene wèl-geordende maatschappij houden verdiensten en belooning gelijken tred: dit doen zij in Nederland; dit doen zij niet in Nederlands Indië.

Nogtans bestaat er tusschen het gouvernement en

den Nederlandsch-Indischen Militair, een stilzwijgend verdrag, gegrond op beider behoefte. Het gouvernement heeft eene krijgsmagt in deszelfs overzeesche bezittingen noodig, en dat het daar goed gediend zij. De Nederlandsche militair biedt zich aan voor die dienst; hij rekent daarbij op dezelfde goede behandeling, welke hij in het Vaderland genoot; immers hij verandert wel van standplaats, maar blijft denzelfden Koning dienen. Hij verwacht, dat belooning en opoffering in alle billijkheid tegen elkander zullen opwegen; hij zou anders dwaas doen, uit vrije beweging den Vaderlandschen grond te verlaten, en zich naar Java's heete stranden te begeven. Het vervolg zal doen zien, in hoe verre dat verdrag door beide partijen wordt geëerbiedigd of verkracht.

Ik begin met de komst op Java van Kommissarissen-Generaal, in 1816. Twee hunner waren volstrekt vreemdelingen in het krijgswezen en de derde was een zeeman, die zich voornamelijk met de regeling van het koloniaal Marine-wezen heeft bezig gehouden, en hetwelk daarover allezins reden heeft tevreden te zijn. Ik geloof gerustelijk te mogen stellen, dat het onder KK. GG. overheerschend begrip omtrent de Landmagt in Indië geenszins overeenkwam met derzelver hooge bestemming. En ongelukkiglijk was het kommandement der Indische troepen in handen van eenen Generaal, die zich bij KK. GG. gehaat maakte, en alzoo de drijfveer tot verkorting van de militaire belangen nog verhardde. (Getuigen slechts gij, heeren Officieren, die met het schip *de Prins Frederik* in Batavia zijt aangebragt, en, uit oorzaak dier kwade verstandhouding, zijt verstoken gebleven van

de gratificatie, welke uwe kameraden, die vroeger dan gij op Java waren aangekomen, genoten hadden, terwijl gij, door uw heilloos oponthoud in Engeland, zoozeer hulp van het gouvernement van nooden had!)

De zamenstelling van het Leger in Indië, bereids in Holland geregeld, maar kleiner dan ten tijde van de regering des Generaals *Daendels*, klein, zoo als gebleken is, voornamelijk bij het uitbreken van den Javaschen oorlog, werd aanvankelijk geschoeid op den voet van het toenmalig Nederlandsche, *behalve dat de bezoldiging der Officieren, in stede van, gelijk daar, met de civiele traktementen in billijke evenredigheid te worden gebragt, in schreeuwend mindere verhouding bepaald werd:* en 't is hier, dat zich de jammerlijke gezindheid openbaarde omtrent den Militairen stand en om dien te verlagen. De Generaal *Daendels* zegt in zijn Verslag over den staat der O. I. bezittingen: »De organisatie der Landmagt behoorde, volgens mijnen lastbrief, onder mijne eerste verpligtingen, en inderdaad was dit eene der dringendste behoeften. Ik heb, in voldoening hieraan, een plan van organisatie vastgesteld, waarbij de Landmagt werd bepaald op 19,316 koppen. De traktementen, bij die organisatie toegelegd, kwamen wel niet overeen met het voorschrift van mijnen lastbrief, dan het daarin voorkomend bevel, om de militaire traktementen niet te augmenteren, had voor een ander, waarmede hetzelve in tweestrijd stond, moeten zwichten." Hij zegt tevens, dat het gouvernement in Holland in zijn rapport dienaangaande heeft berust. En waarmede stond die te geringe bezoldiging der Landmagt in tweestrijd?

met niets minder dan met het behoud der Kolonie! *Daendels* vervolgt met te zeggen: »*Het behoud onzer bezittingen was de eerste wet, en dit vorderde eene krijgsmagt, eenigzins geëvenredigd aan die, welke, bij eene gewone expeditie, tegen dezelve kon worden aangevoerd. Het getal moest derhalve vermeerderd worden; maar dat was niet genoeg; immers de militaire geest was geheel nedergedrukt en kon niet opgewekt worden, zonder, door de verhooging der traktementen, het militair aanzien te herstellen.*

Daendels (wiens regering, als men het kortstondig gouvernement van den Generaal *Janssen* en het tusschenbestuur der Engelschen overspringt, zich aan de wederkomst der Hollanders op Java, in 1816, aansluit, en daarom te meer als punt van uitgang had behooren genomen te worden) verwierp, zelfs in strijd met zijne instructie, de te geringe bezoldiging der armee, als verderflijk voor hare moraliteit; KK. GG. hebben dezelve, zoo te zeggen, op den voet der voormalige O. I. Comp. terug gebragt.

De Indische Officieren klaagden zich onderling bitteren nood. Hun algemeene uitroep was: ô, dat wij toch maar in de Vaderlandsche armee gebleven waren! en in die gemoedstemming vertrokken zij, een ieder naar de hem aangewezen en meestal zeer ellendige standplaats. Men oordeele over de toen heerschende verdrietige stemming in de Indische armee, die nogtans bedaarde, door het vertrouwen, dat tegen de ongeregtigheid, den militairen stand aangedaan, gegronde vertoogen zouden worden ingediend, en eerlang gunstige verandering volgen zoude. Maar het kwaad is blijven bestaan, en de lafenis, later door

PERPUSTAKAAN NASIONAL

den Gouverneur-Generaal *van der Capellen*, die, na 't vertrek van KK. GG., het hoog bewind in handen heeft gehad, aan sommigen toegebragt, is door de hem opvolgende hoofden des Indischen bestuurs, *in strijd met hunne plegtige beloften van beterschap, gegrond op hunne openlijke officiële erkenning, dat het lot des Officiers in Indië die behoefde*, weggenomen geworden.

Intusschen hadden de civiele Ambtenaren veel hoogere traktementen gekregen; geen zoo onbeduidende Klerk van eenig civiel bureau, die den Luitenant niet verdonkerde. En zonderling inderdaad: in weêrwil van den grooten toevloed van Ambtenaren uit Europa, scheen het, alsof de behoefte aan Ambtenaren en Klerken niet te bevredigen ware (1.). Uit die oorzaak rekruteerde men van den beginne af aan onder de militairen, ten behoeve der civiele bureaux, en geen wonder, dat, onder de aangehaalde omstandigheden, menigeen van de Indische militaire dienst wenschte ontslagen en in het civiele overgeplaatst te worden. De formatie der residentiën en de bureaux te Batavia, de heerschende bureau-cratie, gepaard aan sterke protexiën, gaven in 't civiele ongehoord spoedige bevordering. Men zag Soldaten (en niet zelden vreemdelingen) heden den militairen rok uittrekken en Klerk worden, met een traktement gelijk aan dat van eenen Luitenant;

(1.) De Graaf *van Hogendorp*, oud-Resident van Batavia, zegt in zijn *Coup d'oeil sur l'île de Java*, dat de algemeene boekhouding altijd een legioen geemploijeerden scheen te vereischen, en dat de directie van finantiën en de algemeene rekenkamer, altijd een zeer aanmerkelijk getal ambtenaren noodig hadden, want (zegt hij verder) de bureau-cratie en de mode, om papier systematisch te bekladden, heeft in Indie, gelijk elders, veld gewonnen.

morgen, bij wijze van spreken, werden ze Kommies en overmorgen Hoofd-Kommies, Pakhuismeester, Ontvanger, Sekretaris, Assistent, Resident. Het was geene zeldzaamheid, dat Soldaten, nadat zij een jaar in 't civiele overgeplaatst waren, meer inkomen hadden dan een Kapitein of Majoor; zelfs zag men al spoedig Onder-officieren Resident worden, of daarmede gelijk staande posten verkrijgen, gezwegen van andere insgelijks hoog bezoldigde betrekkingen.

Te vergeefs hebben Officieren tegen deze ongeregtigheden eenen kreet doen opgaan. Te vergeefs hebben zij hunne militaire opvoeding, de verstandelijke vereischten, voornamelijk bij wetenschappelijke wapens, hunne vroegere diensten in Europa, hun te velde zijn in Indië, hunne dubbele huishouding, de belangrijke uitgaven aan uniformen, hunne vermoeijenissen, ontberingen, ziekten en andere heillooze oorzaken van een vroegtijdig sterven of smartvol leven, waaraan de militair, in heete gewesten, zoo zeer is blootgesteld, in vergelijking gebragt met de civiele Ambtenaren. Te vergeefs! te vergeefs!

Jaren liepen alzoo henen, en de zaken bleven op denzelfden voet. Trouwens het moet erkend worden, de Generaal-Gouverneur *van der Capellen* heeft, gedurende zijne milde regering, veel gedaan, om hier en daar het leed der Officieren te verzachten, door sommigen hunner, voor de waarneming van bijzondere functiën, in het genot te stellen van geldelijke toelagen; ook zag men te dier tijde het civiel beheer op sommige buiten-etablissemenien in handen der militaire kommandanten, die daardoor civiel traktement genoten, en de rangsbevordering ging toen spoedig.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Ook heeft hij de traktementen van de 1e en 2e Luitenants der Infanterie met vijf-en-twintig guldens 's maands verhoogd, *nadat de toenmalige kolonel Bisschoff, (eere zij zijner nagedachtenis!) door eene specifique nota had aangetoond, dat zij niet in hunne volstrekte behoeften konden voorzien.* Desniettegenstaande verheugde zich de armee in de komst van den Kommissaris-Generaal *Du Bus de Ghisignies* (1826.). Als men zich niet tevreden gevoelt, juicht men men bij elke verandering, omdat men hoopt, dat zij verbetering zal aanbrengen; en toen hij eene proclamatie uitvaardigde, waarin het navolgende gelezen werd, geloofde men te meer, dat die hoop gegrond was.

»De krijgsmagt heeft in de verloopen maanden nieuwe blijken van hare trouw en ijver voor den dienst van Z. M., van haren moed en volharding tegen den vijand, gegeven. De krijgstucht der troepen, het beleid der Officieren, geven mij de verzekering, dat spoedig 's Konings gezag alom ten volle zal hersteld en verzekerd zijn. Terwijl ik het mij tot een waar genoegen reken, te dezer gelegenheid, mijne gelukwenschen aan het Leger aan te bieden, voor deszelfs loffelijk en verdienstelijk gedrag, *is het mij aangenaam, hetzelve te kunnen aankondigen. dat de zorg van Z. M. ook zeer bijzonder op dat gedeelte van HD. dienst in Indië gevestigd is. enz.*"

En leest men in de considerans van het Besluit des Generaal-Gouverneurs *Daendels*, dato 16 van Zomermaand, 1810, hetwelk de militaire traktementen regelde, dat in de mindere betaling, welke de militairen genoten, in vergelijking met civiele Ambtenaren, nog eene groote onevenredigheid plaats had, en ziet men

PERPUSTAKAAN NASIONAL

op dien grond de traktementen vermeerderen. De Kommissaris-Generaal *Du Bus*, als aanvankelijk door denzelfden goeden geest gedreven, schrijft, kort na zijne komst in Indië, eenen zeer ernstigen brief aan den Generaal-Kommandant des legers, in welken hij, onder anderen, te kennen geeft, dat hij, met verbazing, de verregaande ongelijkheid heeft opgemerkt, die er tusschen de civiele en militaire traktementen bestaat, zoodanig, *dat een Onder-officier of Solduat, die in het civiele is overgegaan, binnen eenen ongelooflijk korten tijd meer inkomen genoot dan een Kapitein of Majoor.* Deze brief is niet algemeen bekend, maar de navolgende leger-order bewijst genoegzaam zijne aanwezigheid.

Hoofdkwartier Batavia, den 1. Julij, 1826.

ALGEMEENE ORDER.

De Luitenant-Generaal Opperbevelhebber van Zr. Ms. Land- en Zeemagt in Neêrlands-Indië, maakt mits deze aan het Leger bekend: Eerstelijk enz.

Ten tweede: dat het Zijne Excellentie, den Kommissaris-Generaal voornoemd, zeer opmerkelijk is voorgekomen, de weinige verhouding, welke tusschen de bezoldiging van de Officieren bij de landmagt in Indië vastgesteld, en die welke door de civiele ambtenaren genoten wordt, bestaat, en HD. zich voorneemt, om bij eventuele verandering van zaken, en bij het herstel onzer financiën, eene van derzelver eerste zorgen te doen zijn, om de civiele en militaire traktementen, bij eene naauwkeurige herziening, nader te regelen en het ontbrekende evenwigt tusschen de bezoldiging der wederzijdsche betrekkingen daar te stellen, zijnde door Zijne Excellentie nog nader herhaald, dat HD.,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

zoodra mogelijk, derzelver *woorden* door *daden* zal bekrachtigen, en Zijne Excellentie het Leger de verzekering geeft, van niets onbeproefd te zullen laten, om, wanneer het kan, in deszelfs belangen mede te werken.

Ten derde, enz.

De Luitenant-Generaal voornoemd,
(was get.) DE KOCK,
Voor eensluidend afschrift,
De Majoor Chef van den Algemeenen Staf
(was get.) ROEST.

Maar de Kommissaris Generaal *Du Bus de Ghisignies* is zijn woord niet getrouw gebleven; hij heeft zijne woorden niet door daden bekrachtigd; en al spoedig regreteerde de armee den voormaligen Gouverneur-Generaal *van der Capellen*. De Kommissaris-Generaal *du Bus* werd weldra besmet door den schadelijken dampkring, in welken hij zich bewoog!.. En had hij het kwaad maar niet erger gemaakt! Zie hier hoe hij, gedurende zijn vierjarig aanwezen op Java, in de belangen van het leger heeft medegewerkt.

a.) Onder zijn bestuur zijn de toelagen, welke de Gouverneur-Generaal *van der Capellen* aan ettelijke Officieren voor buitengewone betrekkingen gegeven had, ontnomen geworden.

b.) Onder zijn bestuur is, den geest des tijds ten gevalle, art. 74 van de ampliatie en alteratie van 's Konings reglement op de monstering enz., dato 22 November, 1819, n°. 14, luidende als volgt: »Officieren met eenige functiën belast wordende, zullen al de indemniteiten genieten, die aan den rang, in welken zij fungeren, mogten zijn geaccrocheerd," ondanks des-

zelfs duidelijkheid en onvoorwaardelijkheid, en 's Konings goede intentie jegens de Indische armee kenmerkende, door de daaraan gegevene uitlegging, geheel illusoir gemaakt, en aan die uitlegging eene terugwerkende kracht verbonden, waardoor hemelschreeuwende restitutiën, ook aan Officiers-weduwen, zijn opgelegd geworden. Te midden van deze ongeregtigheid jegens den militair, bepaalde een besluit des Kommissaris-Generaals, dat de civiele Ambtenaren, voor accumulatie van posten, *f* 600 's jaars toelage zouden genieten. Dit bestaat nog.

c.) Hij heeft het getal Hoofd-officieren buitenmatig verkleind, en daardoor het avancement in de armee sterk verminderd. Gedurende den oorlog op Java telde men, zonder gepasseerd te zijn, 2e Luitenants van 8, 1e Luitenants van 6 en Kapiteins van 10 jaren: alzoo 16, 12 en 20 gewone dienstjaren.

d.) Hij heeft het verhoogd eigen Officiers-pensioenfonds op 't meest benadeeld, door de vermindering van Hoofd-Officieren, en door er een aantal willekeurig te pensioneren. Ten gevolge van het nadeel, daardoor aan dat fonds toegebragt, is de contributie aan hetzelve tot op 4 pCt. gestegen en van het genot der volle verhooging, zijn de gepensioneerden op $^3/_5$ terug gezet geworden.

e.) Uit geest van tijdelijke bezuinigingen, en zoo zeer in strijd met de behoefte der toen oorlogvoerende armee, heeft hij langen tijd, verscheidene, volgens zijne eigene organisatie, vacant gewordene Hoofd-Officiers-plaatsen onvervuld gelaten.

f.) En dat het Militair Weduwen- en Weezen-fonds een zware slag is toegebragt, door de verminde-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ring van deszelts inkomsten en door de groote sterfte van gehuwde Officieren in en ten gevolge van den Javaschen oorlog, is natuurlijk. Uit die oorzaak is dan ook de *Indische* toelage der Weduwen ontnomen, en de contributie aan dat fonds mede verhoogd geworden.

g.) Hij heeft het militair kleedings-magazijn, dat ten gerieve der Officieren was daargesteld, gesupprimeerd. Door deze suppressie kwamen de Officieren met hunne zwakke tractementen ter discretie van woekerwinstbejagende tokohouders. Bij de invoering der twee epaulettes, voor de subalterne Officieren, hebben deze tot *f* 150 voor een paar moeten betalen.

h.) Hij heeft het gemotiveerd besluit des Konings, dato 31 December, 1815, hetwelk bepaalt, dat een kommandant van een groot militair arrondissement den rang heeft boven den civielen Gouverneur eener Provincie, ten opzigte van de Kommandanten der groote militaire afdeelingen en residentien in Indië, omgekeerd, en bevolen, dat (in algemeenen term) alle Officieren den Residenten zullen eerbiedigen en gehoorzamen, zoodat elk dier militaire Chefs (er waren er drie over geheel Java) een aantal civiele Ambtenaren in zijn kommandement had, die over hem konden gebieden, iets, dat nog te meer ergerlijk was voor den Militairen stand, omdat er Residenten waren van den reeds aangeduiden nietigen oorsprong. Toen dit bevel des Kommissaris-Generaals bij het militair departement ontvangen werd, heeft de Chef van hetzelve den Kommissaris-Generaal (die het trouwens niet kon ignoreren: want hij-zelf was civiel Gouverneur van de provincie Zuid-Braband) op het voorzegde

PERPUSTAKAAN NASIONAL

besluit des Konings aandachtig gemaakt; maar zonder gewenscht gevolg.

i.) Hij zelf, die zulks aanvankelijk zoo hoog afkeurde, heeft eenen buitenlander, die in 1816 als Huzaar uit Nederland is gekomen, en een' Zuid-Brabander,. die bij zijne komst op Java (1826) nog klarinetspeler bij het Indisch Leger was, tot de onder den Gouverneur-Generaal *van der Capelle* gesupprimeerde, en door hem Kommissaris Generaal weder gecreëerde, maar onder den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal andermaal vernietigde, posten van Inspecteurs van financiën verheven; deze had den rang van Resident en een inkomen van *f* 15,600.

j.) Den Flankeur heeft hij de verhoogde soldij ontnomen.

k.) Hij heeft den Constructie-winkel een civiel etablissement gemaakt. »Een civiel Ambtenaar zal er Direkteur van zijn, of een Militair met den rang van Kapitein." Dat pronkstuk van de regering des Generaals *Daendels* heeft hij geheel verminkt.

l.) Onder zijn bestuur heeft het plan bestaan, om den Officieren de indemniteit voor huishuur te ontnemen, en dengenen, die in gouvernements-huizen woonden, daarvoor eene rangswijze korting op hunne traktementen te doen. De Officieren hebben niet geweten, dat hun dit onweder boven het hoofd heeft gehangen. Eere zij hem, die dit kwaad heeft afgeweerd!

En misschien som ik niet alles op, wat de Kommissaris-Generaal *du Bus* kwaads aan het Leger gedaan heeft; maar zeker is het, dat hij niets heeft ingesteld, hetwelk in het minste tegen de opgenoemde nadeelen opweegt; en de hemel weet, voor welke an-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

dere onheilen de toen woedende Javasche oorlog het Leger bevrijd heeft.

Met de komst van den Generaal *Bisschoff* uit Nederland, verspreidde zich het gerucht, dat het nu beter zoude gaan. Of dit gerucht gegrond was, kan ik niet beslissen, maar zeker is het, dat de Generaal *Bisschoff* volkomen bekend was met den staat en de behoeften des Indischen Legers; dat hij altoos deszelfs belangen in billijkheid had voorgestaan; dat hij als een waardig Chef bij hetzelve bekend en als deszelfs Bevelhebber hoogst welkom was. Jammer, de hoop, welke hij had doen ontstaan, verdween weder: hij stierf kort na zijne wederkomst op Java.

En zoo ben ik, na dit vlugtig overzigt, gekomen tot den tijd, waarop Neêrlands Indië den Luitenant-Generaal *van den Bosch* tot Gouverneur-Generaal verkregen heeft (1830), en bij gevolg tot de beschouwing van de tegenwoordige gesteldheid der Indische Landmagt.

Alvorens daartoe echter over te gaan, is het noodig, de onwaarde aan te toonen van de argumenten, welke de civiele Ambtenaren aanvoeren, om de verwezenlijking te keer te gaan van 's Kommissaris-Generaals *du Bus* plegtig gedane belofte van herstelling des evenwigts tusschen de wederzijdsche civiele en militaire traktementen. Na die belofte verspreidde zich het gerucht, door de billijkheid voortgebragt, dat de bezoldiging der civiele Ambtenaren met 25 pCt. zoude worden verminderd, en die der Militairen met 25 pCt. verhoogd (eenig en billijk middel om, zonder bezwaar voor 's lands schatkist, de stiefmoederlijke behandeling, waaronder de Indische Officieren, reeds zoo vele jaren,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

zuchtten, te doen ophouden). Men hoort hen, tegen beter weten aan, staande houden, dat het lot van den Indischen Officier niet ongunstiger is, dan het hunne, en het eerste, wat zij gewoonlijk aanvoeren, is het vertrek naar Nederland van Officieren *met fortuin.* Het is te meer noodig, aan te toonen, van waar hetzelve ontstaat, omdat zij den lasteraar een middel aan de hand geeft, om den naam van brave Officieren te bezwalken. In de eerste plaats zij opgemerkt, dat het geroep over het geldbezit dier Officieren altoos sterk wordt overdreven. Er zijn twee middelen, door welke de militair eenig geld kan verzamelen. Het eerste is, dat hij eenigen tijd gebrek lijde: het andere, dat hij dikwerf en van aanzienlijke nalatenschappen beredderaar worde. Het laatste valt somtijds dezen en genen te beurt; het eerste treft velen Het gebeurt, dat Officieren jaren achtereen op plaatsen worden geïsoleerd, alwaar het hun onmogelijk is, hun traktement te verteeren. Dat zij langs dezen weg, als in behoeftige ballingschap, eenig geld bijeen krijgen, is een jammerlijk gevolg van hunne ellendige positie.

Ook roept de gelukkige civiele Ambtenaar over het vrije genot van geneesheer en geneesmiddelen, welke de militair heeft en hij niet. Men werpt hem tegen, dat deze vrijdom een eigenschap is aan den Militairen stand verbonden, en geene Indische bijzonderheid.

»Maar de Officieren hebben vrij wonen; de civielen niet." Ik zal dit argument ontzenuwen.

In de eerste plaats ligt het grootste garnizoen, dat van Batavia, in het kampement van *Weltevreden*; de Officieren zijn verpligt, in het hun daar aangewe-

zen huis te verblijven; heeft men het meer gezien, dat Militairen hunne kampementen betalen (1.)? wonen ook de Officieren in het garnizoen van Helvoetsluis, te Amsterdam en elders in ons Vaderland, niet in gouvernements gebouwen, en hoort men daar ooit, dat zulks aan de armee in rekening wordt gebragt? De civiele Ambtenaren in Indië weten ook wel beter; zij beseffen zeer goed, maar willen het niet erkennen, dat deze militaire huisvesting meer bestaat in het belang van de dienst, dan ten genoege der Officieren, die niet zelden verpligt zijn, hun verblijf te deelen in huizen en met lieden, van welke zij afkeerig zijn. Overigens liggen de meeste Subalterne Officieren in forten, bentings en binnen 's lands; hunne verblijven zijn meestal zeer ellendig: en ook deze durft men hun aanrekenen! Menig hunner zou gaarne van zijne armoede een beter logement betalen, als het maar te verkrijgen ware. Hier en daar ontbreken nog eenige Militaire woningen, en zijn de Officieren, die uit deze oorzaak in geen gouvernements-huis verblijven, in het genot van indemniteit voor huishuur; langen tijd hebben de huishuren meer bedragen dan die indemniteit; er zijn Officieren verpligt geweest van hun klein traktement daaraan te suppleren.

En dat de civiele Ambtenaren niet vrij wonen, is voor de helft onwaar. Al de Residenten wonen vrij (zij zijn menigvuldig); al de Assistent-Residenten (zij zijn menigvuldiger) wonen vrij, slechts diegenen uitgezonderd, die op de hoofdplaatsen verblijven, al-

(1.) Hiervan is nogtans onder den Kommissaris-Generaal *du Bus* kwestie geweest, zoo als gezegd is.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

waar de Residenten de gouvernements-huizen bewonen; Al de Controleurs der landelijke inkomsten (zij zijn nog talrijker) wonen vrij; met één woord: in de binnenlanden betaalt schier geen civiel Ambtenaar eene cent aan huishuur; en hoe wonen zij? In paleizen, vergeleken met de woningen der arme Militairen.

»Maar der Militairen pensioenen dan (zegt mij een civiel Ambtenaar, die gaarne zoude zien, dat de Militairen van de lijst der aanwezenden werden uitgeschrapt)? de Officieren kunnen, na gezetten tijd, naar het Vaderland terug keeren en leven daar vrij en onafhankelijk." Wij zullen zien, dat ook dit argument, om te bewijzen, dat de Officier een voorregt heeft boven den civielen Indischen Ambtenaar, van allen grond ontbloot is.

Het is eene alom bestaande wet, dat aan den krijgsman, na volbragten diensttijd, een middel wordt gegeven, waarmede hij, aan de active dienst onttrokken, de laatste dagen van zijn leven kan bestaan. De gouvernementen zijn verpligt, eenige voordeelen aan den Militairen stand te verbinden, die eenigzins tegen de daaraan onvermijdelijk gehecht zijnde grieven opwegen: zonderdat zou niemand zich vrijwillig aan denzelven toewijden. Het uitzigt op pensioen hebben ook de Officieren in Nederland; dat zij het in Neêrlandsch Indië behouden, is zeer natuurlijk. En gelijk in Nederland een jaar veldtogt voor twee jaren diensttijd telt, zoo telt een jaar Indische dienst, als campagne-jaar gerekend, voor twee gewone dienstjaren. Er worden 40 gewone dienstjaren gevorderd, om gepensioneerd te worden, of 20 campagne- of Indische jaren.

Maar aangezien dat gouvernements-pensioen, als

PERPUSTAKAAN NASIONAL

President van een der Justitie-raden en heeft dan *f* 12,000 (1.).

En wat nu hun pensioen betreft: het reglement op 't beleid der hooge regering zegt immers, dat de civiele Ambtenaren, na 12 jaren Indische dienst, daartoe in aanmerking kunnen komen, en dat er ook een verhoogd civiel-pensioen fonds zal vastgesteld en te dien aanzien een reglement ontworpen worden. Dat verhoogd pensioen-fonds bestaat nog wel even zoo min als het reglement bekend is, maar dat schaadt den civielen Ambtenaar niet: het gouvernement pensionneert hem niet te min. Een Raad van Justitie, b. v. krijgt *f* 2400 *uit 's lands kas*; en wat den Leeraar aangaat, ik meen mij duidelijk te herinneren, dat een speciaal besluit hem na 10 jaren dienst (*dienst!*) aanspraak geeft op een aanzienlijk pensioen.

»Maar, voert men mij tegen, waarom juist Geneesheeren, Leeraars en Justitieraden tot middel van vergelijking genomen? Zij maken de massa civiele Ambtenaren niet uit." Mijn antwoord is, omdat ik gouvernements-dienaars van onderstelde wetenschappelijke kennis tegen elkander heb willen overstellen. Wil men, dat ik mij tot het administrative bepale? welaan, maar zie eerst in de hier achter geplaatste ranglijst, ter overtuiging, dat der civielen bezoldiging in het algemeen verbazend veel hooger is dan die der militairen, en luister verder naar eenige voorbeelden, welke ik, ten sterkeren bewijze, uit die rangen kiezen zal, aan welke 't meest het vette der aarde verbonis. Zijn niet de Residenten *D—k*, *N—s*, *A—k*, *R—r*,

(1.) Te Batavia zijn, voor sommige dergelijke posten, de traktementen hooger dan elders.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

v. *H—p* en de heer *K—n* met *f* 4000 en *f* 3000 gepensioneerd? Hebben wij niet zeer onlangs den Resident van *H—k* met *f* 6000 (zegge zes duizend gulden) en den Resident *H—n*, een man nog geen 40 jaren oud *en die in* 1816 *als Brigadier of Fourier der Huzaren in Indië is gekomen*, met *f* 4000 zien pensionneren, *en dat alles uit 's lands kas?!* Zij hebben niet noodig gehad, 4 pCt. van hun traktement af te staan, om daaruit een eigen fonds te scheppen. En men denke geenszins, dat ik hier enkele uitzonderingen aanhale: de lijst der civiele pensioenen wijst zulks anders aan, en de Javasche couranten kunnen de menigte civiele Ambtenaren doen kennen, die, sedert ons weder aanwezen op Java, uit 's lands kas gepensioneerd zijn geworden (1.).

»Maar voor de civiele Ambtenaren ontbreekt een reglement op de pensioenen; zij zijn aan willekeur onderworpen." Ik antwoord, dat het niet ontstaan van dat reglement in hun voordeel is; immers gepensioneerd worden ze toch, en een zoodanig reglement zou den

---

(1.) In het *Coup d'oeil sur l'ile de Java* van den Oud-Resident *van Hogendorp*, lees ik, dat in 1822 (alzoo slechts 6 jaren na ons wederzijn op Java) aan civiele en militaire pensioenen betaald is geworden *f* 349,136 Uit het verslag van het Officiers verhoogd pensioenfonds van dat jaar, zie ik der Officieren aandeel als volgt:

Generaal-majoor	à *f*	. . . *f*
Kolonels	„	- 1500 -
Luiten. Kolonels	„	- 1200 -
Majoors	„	- 1000 -
Kapiteins	„	- 800 -
1e Luitenants	„	- 400 -
2e Luitenants	„	- 350 -
Totaal. . .		*f*

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Koning ter goedkeuring moeten worden aangeboden; nu is het zeker, dat Z. M. geen werk van ongeregtigheid zal bekrachtigen. Men zou bijgevolg verpligt wezen, die pensioenen, voor zoo veel zij uit 's lands kas betaald zouden worden, te evenredigen aan die der Militairen, en bijv. de Residenten, misschien in drie klassen verdeeld, zouden als Kolonels, Luitenant-Kolonels en Majoors gepensionneerd worden, en alzoo met *f* 1500, *f* 1200 en *f* 1000 tevreden moeten zijn. Daarenboven zou eene wet op de civiele pensioenen van de Indische Ambtenaren waarschijnlijk aan eene herziening hunner bezoldiging verbonden wezen, en zij, niet beter geoordeeld dan de militairen, zich aan eene reductie in hunne traktementen moeten onderwerpen.

Mij blijft nog over te zeggen, dat de sterfte der Officieren in Indië verschrikkelijk groot is; weinige bereiken den tijd, om in het genot des pensioens gesteld te kunnen worden Het stamboek is daar, om te bevestigen hetgeen ik hier aanvoer. Daarenboven is het verhoogd militair pensioen-fonds aan wisselvalligheden onderhevig: gelijk ik reeds heb aangetoond, is, ten gevolge van de slagen, welke de Kommissaris-Generaal *du Bus* aan het leger heeft toegebragt, het genot der volle verhooging tot dat van $^3/_5$ veranderd.

En eindelijk: als ik mij in gedachten in Nederland verplaats, dan zie ik daar onder de gepensioneerde Indische Officieren, in de dienst grijs gewordene Kolonels, die van hunne gewone activiteits inkomsten geen spaarpot hebben kunnen maken, in het genot van slechts *f* 1500 *uit 's lands kas* en $^3/_5$ der verhooging *uit hun eigen fonds*, ten gezamenlijken bedrage van

PERPUSTAKAAN NASIONAL

f 3000 en tegen hen over 40 jarige gezonde civiele Ambtenaren, die van hunne hoog-bezoldigde posten veel hebben kunnen op zijde leggen, en als Klerk begonnen zijn, toen deze Kolonels reeds Hoofd-Officieren waren, gepensioneerd met *f* 4000 (of daaromtrent) *gehoel uit de kas van den lande*. . . . De oude Kolonels zitten met hunne familiën op kamers als weggedoken; de civiele Ambtenaren leven als Vorsten in de groote steden van het Rijk.

De opregtheid vordert nogtans, dat ik betuige, dat niet alle civiele Ambtenaren zoo onbillijk zijn. Ik ken er, die toestemmen, dat de militaire stand zeer kwalijk behandeld wordt, en die gaarne zouden zien, dat daaraan verbetering wierd toegebragt; maar zij hooren evenwel ongaarne luide klagten over de ongelijkheid der wederzijdsche traktementen, uit vrees, dat het gouvernement eindelijk het hunne vermindere; zij zeggen: 't is waar, de militairen hebben te weinig, maar dat zij ons, hetgeen wij meer hebben dan zij, toch gunnen; dat meerdere schaadt hen immers toch niet. . . Maar die redenering is niet doorgedacht: immers in Indië is meest alles civiel of militair Ambtenaar; het geld bepaalt het aanzien; het kan het korps Indische Officieren niet onverschillig zijn, dat het zich door Kommiezen en Klerken overschaduwd ziet; terwijl zij, door hunne veel hoogere bezoldiging, groote praal ten toon spreiden, en daardoor alles tot hoogere prijzen voeren, in een land, alwaar het reeds zoo duur leven is, hetgeen allernadeeligst op de zwakke traktementen der Officieren terug werkt; dat behoeft geen verder betoog.

Het verbazend verschil tusschen de bezoldiging der

Civiele Ambtenaren en Officieren is ook in het Vaderland bekend. Het moet telkens de aandacht van het ministerie van Koloniën treffen: de verlof-traktementen, welke beiden in het Vaderland genieten, herinneren daaraan gestadig. De Officieren krijgen *de helft* en de Civiele Ambtenaren *een derde* van hun activiteits-traktement; en desniettegenstaande is dat van den civiel Ambtenaar veel hooger, dan dat van den militair: bijv. een Kapitein der Infanterie krijgt een verlof-traktement van *f* 1380, en de Kommies, hoewel die in rang beneden hem staat (zie ranglijst) *f* 2000 enzv.

En terwijl ik van Oficieren, die in Europa met verlof zijn, spreek, is het niet kwalijk geplaatst, nog de volgende bijzonderheid bekend te maken.

Een Officier moet uit oorzaak van wonden of ziekte, beide gevolgen van zijne diensten in Indië, tot herstel zijner gezondheid naar Europa. Het Indisch gouvernement geeft hem half traktement en vrije scheeps-gelegenheid naar het Vaderland. Wat het verlof-traktement aangaat, daarover is genoeg gezegd; alleenlijk moet te dien aanzien nog worden vermeld, dat aan met verlof gaande Officieren een voorschot van 4 maanden (den onderstelden tijd, welken de overtogt duurt) op dat verlof traktement wordt gegeven. Hij heeft dat noodig voor zijne tafel en provisie aan boord, en bij aankomst in het Vaderland. Maar een Besluit des Konings zegt, dat het vrije transport niet verleend zal worden, dan onder nadere goedkeuring van Z. M.; dat de Officieren het daarvoor uit 's lands kas betaalde zullen moeten restitueren, bijaldien HD^{s}. goedkeuring niet mogt verleend worden, en dat van den alzoo naar Europa met verlof vertrekkenden Officier van

PERPUSTAKAAN NASIONAL

zijn voorschot *de helft* zal worden terug gehouden, om, in het onderstelde geval, te strekken in mindering dier restitutie. Onbeduidend wordt daardoor het voorschot, dat hij in handen krijgt, en de zieke Officier komt somtijds ontbloot van geld in het Vaderland aan. Maar in 't vertrouwen, dat de Koning het vrije transport zal goedkeuren, rekent hij op dadelijke restitutie van het ingehouden gedeelte zijns voorschots. Wat gebeurt? De Koning verleent HDs. goedkeuring, maar dan kost het den armen Officier veel moeite, hetzelve van het Ministerie van Koloniën te bekomen, zoo de betaling al geschiedt! Dus doende wordt voor vele Officieren de gunst van vrij transport tot nul, of tot eene onbeduidendheid terug gebragt, en zien zij zich erg te leur gesteld. Wanneer hij naar Indië terug keert, is hij verpligt, zulks voor eigen rekening te doen.

Juichte de armee bij het vertrek van den Gouverneur-Generaal *van der Capellen* (ten onregte zoo als gebleken is), de armee juichte dubbel bij het vertrek van den Kommissaris-Generaal *du Bus de Ghisignies;* wij zullen zien, hoe het verder gegaan is.

Kort na de komst van den Gouverneur-Generaal *van den Bosch*, eindigde de noodlottige vijfjarige Javasche oorlog; dank zij de edele volharding van een gegrieefd Leger; dank zij deszelfs alom geachten Bevelhebber, den Generaal *de Kock!* Deze oorlog had vijf millioenen 's jaars gekost (zeide men), en dat hield nu op; thans hoopte men weder op verbetering... helaas, al aanstonds hoorde men niets dan ontrustende gerucht-ten, ten aanzien van veranderingen, die in de armee stonden ingevoerd te worden. Men zeide, dat eene nog

PERPUSTAKAAN NASIONAL

nadeeliger organisatie haar wachtende was; en in die omstandigheid vertrok de vader der armee, de Generaal *de Kock*, naar Nederland. Generaal! de beste wenschen, uit dankbare harten voortgevloeid, hebben u op uwe reis vergezeld. De Indische armee houdt steeds de armen naar het Vaderland, uitgestrekt, in de reeds te lang onvervulde hoop van u weder als haren Opperhevelhebber terug te ontvangen. Gij toch hebt veel gedaan, om het dreigende kwaad van het Leger af te weren; en al hebt gij niet altoos kunnen slagen, uw loffelijk pogen verdient nogtans deszelfs opregtste dankbaarheid.

Door den vrede, *welken de armee aan Java terug gegeven had*, zag het Gouvernement deszelfs bezittingen vermeerderd met vier uitgebreide rijke provinciën. Ruim veld voor nieuwe benoemingen en bevorderingen van civiele Ambtenaren! Ook zag men weder, gelijk vroeger, jonge menschen met rijkbezoldigde posten begiftigd. Maar zoo heilrijk als de vrede was voor het Gouvernement en de burgerlijke Ambtenaren, zoo heilloos werd hij voor het Leger, 't welk dien vrede bevochten had.

Aanvankelijk was nu alles stilstand in de armee, en, naar de geruchten, trokken donkere wolken boven haar hoofd te zamen, voor welker losbarsting eene algemeene vrees onder de Officieren ontstond, van zoodanigen morelen invloed, dat de Kommandant van het Leger te velde, de Kolonel *Cochius*, zich verpligt gevoelde, daarover aan den Gouverneur-Generaal te schrijven. Zie hier den brief, welken deze Kolonel over dat onderwerp aan de Kommandanten der korpsen en posten, onder zijne orders staande, geschreven heeft.

Salatiga, den 29, Junij, 1830.

Wel Edel Gestrenge Heeren!

»Onderrigt zijnde, dat, door publieke geruchten, vele Officieren in het denkbeeld verkeeren, dat bezuinigingen, welke het Gouvernement zich voorstelt te doen, op derzelver belangen van schadelijke uitwerkselen zullen zijn, heb ik de vrijheid genomen, over deze geruchten particulier aan Zijne Exc. den Heere Gouverneur-Generaal te schrijven, en het strekt mij tot een bijzonder genoegen, UWelEd. Gestr. het daarop ontvangen antwoord in substantie te kunnen mededeelen.

Zijne Excellentie voornoemd is overtuigd, dat het bestaan der Officieren in deze gewesten verbetering noodig heeft. *HD. geeft de verzekering, dat, bij eene eventuele reorganisatie van het Leger, de gelegenheid tot avancement en de belangen der Officieren in geen geval verminderen zullen.* Zij hoopt tevens de zaken dermate te schikken, dat een korter aantal Indische dienstjaren regt zal geven op het verhoogd pensioen, of op een verhoogd traktement voor degenen, die hier langer verkiezen te blijven. De Europesche Soldaat zal in die voorregten deelen; en zijne Excellentie besluit met de betuiging, dat de armee zich gerust op hare zorgen kan verlaten, en dat ik het Leger van harentwege deze geruststellende verzekering kan geven.

Teneinde de ongerustheid, die bij de Officieren van het Leger te velde mogt bestaan, te doen ophouden, geef ik UWelEd. Gestr. van het vorenstaande kennis, met uitnoodiging en vrijlating, om daarvan de noodige mededeeling aan uwe onderhebbenden te doen.

Ik wil hopen, dat de door Zijne Excellentie den

Gouverneur-Generaal, op nieuw (?) betoonde welwillendheid en belangstelling voor het Leger, de Officieren zal terug houden, om in den vervolge aan losse geruchten het oor te leenen."

Ik heb de eer enz.

UWelEd. Gestr. Dw. Dienaar:

(get.) *Cochius.*

Ik heb bereids doen opmerken, hoe de Kommissaris-Generaal *du Bus* zijne *woorden* door *daden* heeft bekrachtigd en niets onbeproefd heeft gelaten, om in het belang des Legers mede te werken: wij zullen nu zien, hoe het gebeurde onder den Gouverneur-Generaal *van den Bosch* overenstemt met den brief van den Kolonel *Cochius, volgens welken de armee, bij eventuele reorganisatie, verbetering zoude ondergaan, en welke althans het avancement niet zoude verminderen.*

Die reorganisatie kwam eindelijk..... de pen valt mij bijna uit de hand. Dezelve is als bijlage hieraan geannexeerd.

Had de Kommissaris-Generaal *du Bus* alreeds het kommandement der afdeelingen Infanterie vereenigd met dat der groote militaire kommandementen, en alzoo drie Kolonels bij het wapen der Infanterie weggenomen, de Gouverneur-Generaal *van den Bosch* maakte het nog erger: hij supprimeerde ook deze laatsten, betrekkingen, die, althans voor den Oosthoek en het midden-gedeelte van Java, zoo noodzakelijk zijn, dat niemand, met gezonde hersenen, ooit derzelver suppressie heeft kunnen vermoeden, (Het eerste werk van den Generaal *Daendels* in Indie was, de benoeming van eenen militairen Kommandant in den Oosthoek van Java.)

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Had de Kommissaris-Generaal *du Bus* een militair departement (algemeenen staf) gecreëerd, waarvan het personeel en materieel der Artillerie eene afdeeling uitmaakte, onder eenen Chef, die den rang had van Luitenant-Kolonel en na twee jaren tot Kolonel bevorderd konde worden, en heeft hij alzoo gesupprimeerd de afzonderlijke Artillerie-Directie, zoo als die, van 1816 af, had bestaan; supprimeerde hij het regiment Artillerie en deed hij dezelve bestaan uit twee afzonderlijke Bataillons, elk met *een* Hoofd-Officier; nam hij den Hoofd-Officier van dat wapen uit den Constructie-winkel en uit de Moluksche eilanden weg; de Gouverneur-Generaal *van den Bosch* maakte het nog erger; hij supprimeert dien algemeenen staf en ook de beide Bataillons Artillerie; van deze maakte hij een eenig Korps, onder een eenig Hoofd-Officier, een Luitenant-Kolonel, die te Batavia residéert; 1400 man Artillerie en daarbij maar één Hoofd Officier! en om den algemeenen Chef der Artillerie uit te zuinigen, die noodwendig Kolonel moest wezen, heeft hij materieel en personeel, als in twee korpsen, onder van elkander volstrekt onafhankelijke Chefs gescheiden: het materieel heeft eenen Luitenant-Kolonel tot Directeur, die den Luitenant-Kolonel-Kommandant van het personele geheel vreemd is, en de dienst van beiden centraliseert zich in het bureau van den algemeenen staf. Te vergeefs zijn tegen die hoogst nadeelige scheiding van de twee takken der Artillerie, door al de Officieren van het Wapen vertoogen ingediend; te vergeefs heeft men tot grondslag eener hereeniging, de definitie van hetgeen Artillerie is aangevoerd, waaruit van zelf voortvloeit, dat het constructie-wezen, het materieel en

PERPUSTAKAAN NASIONAL

het personeel der Artillerie, één geheel behoort uit te maken..., personeel en materieel blijven gescheiden en de Constructie-winkel blijft onder civiel beheer! Te vergeefs is, met gepaste vrijmoedigheid, het onherstelbaar verlies der Kolonie uit den tegenwoordigen staat des Legers voorspelt, wanneer het gebeurde, dat Java weder door eenen Europeschen vijand werd aangevallen. Deze voorspelling is officieel aan den Generaal Kommandant der Troepen, den 26. December, 1831, gedaan.

Bestonden nog onder den Kommissaris-Generaal *du Bus*, in elke der drie groote militaire afdeelingen, één Majoor Onder-Directeur der Artillerie (of Materieel); de Gouverneur Generaal *van den Bosch* heeft die tot twee terug gebragt: de Onder-Directeur in de 2e groote militaire afdeeling is thans een Kapitein.

Vergelijking van het getal Hoofd-Officieren van het Wapen der Artillerie, volgens de organisatiën tijdens den

Gouverneur-Generaal *van der Capellen.*	Kommandant-Generaal *du Bus de Ghisignies.*	Gouverneur-Generaal *van den Bosch.*
1 Generaal-Majoor titul. Directeur en Chef van het Wapen.	1 Kolonel titul. Chef van het Wapen.	1 Lt. Kolonel Directeur van het Materieel.
1 Kolonel Adjunct-Directeur.	2 Lt. Kolonels Kommandanten der Bataillons.	1 Lt Kolonel Kommandant van het Person.
1 Kolonel Chef van het Regiment.	3 Majoors Onder-Directeurs.	2 Majoors Onder-Directeurs.
1 Kolonel of Lt.-Kolon. Direct. van den Constructie-winkel.	6	4
2 Lt. Kolonels Komm. van de 2 Bataillons.		
2 Majoors bij die Bat.		
3 Majoors Onder Direct.		
1 Majoor Chef der Art. in de Molukken.		
12		

Ook de Genie en Huzaren hebben minder Hoofd-Officieren gekregen.

Hebben geen Kolonels meer:

Het regement Huzaren.
Het korps Ingenieurs.
Het wapen der Artillerie.

1100 Man Infanterie zullen een Kolonel hebben (1.).

En hebben Kolonels behouden:

De Geneeskundige dienst.
De Militaire Administratie.

Bij de Artillerie kan thans de oudste Lt.-Kolonel, »door lange, goede of uitstekende diensten tot Kolonel bevorderd worden." Wat is hier *lang*, *goed* en *uitstekend*? . . . Dat wat de Gouverneur-Generaal aldus verkiest te noemen. De rang van Kolonel is weggelegd geworden voor den gunsteling. De rangen behooren in de organisatie vastgesteld en geenszins van eigendunkelijkheid afhankelijk te wezen; dusdoende heeft men den weg naar gunstbejag geopend, die niet altoos die van verdienste is.

Vervolgen wij:

Door deze organisatie zijn de Kolonels Kommandanten der groote militaire afdeelingen buiten betrekking gekomen (2.). Zij zijn als Bataillons-kommandanten ingevallen.

De Majoors Plaatselijke-kommandanten zijn ook bij

(1.) Er staat in de organisatie, dat het 7e Bataillon eenen Kolonel zal hebben.

(2.) Hunne dienst was gelijk aan die der Generaals kommandanten der groote militaire arrondissementen in Nederland.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

de Bataillons ingedeeld en door Kapiteins vervangen geworden.

Het kommandement der troepen in de Moluksche eilanden was in handen van een Kolonel of Luitenant-Kolonel, behalve een Majoor, die daar onder zijne orders diende: thans is hetzelve dien Majoor alleen opgedragen.

Het korps Inspecteurs der Militaire Administratie is mede zeer verminderd, en de Officieren van hetzelve zijn gedeeltelijk bij de Infanterie overgegaan. Ten gevolge dezer handelingen, zijn de Officieren, die tijdens het eindigen van den Javaschen oorlog op bevordering hoopten, op de ranglijst terug gezet.

Kortom een aantal Officieren is door deze organisatie overkompleet geworden en à la suite gevoerd... *En dezelve zou althans het avancement niet verminderen, want de Gouverneur-Generaal die dit verzekerde, had ook gezegd, de overtuiging te hebben, dat het bestaan der Indische Officieren verbetering noodig had en dezelve zich gerustelijk op zijne zorgen konden verlaten....* 't is den Hemel geklaagd!

Aanwijzing der rangs-ancienniteit van den oudsten Officier in elken graad, in de 2e helft van het jaar 1832.

Rangen.	Infanterie.	Kavalerie.	Artillerie.	Genie.
Gener. Maj.	16 Nov. 1830.	NB. Door den Koning benoemd.		
Kolonel. . .	18 Nov. 1822.	—	—	—
Lt. Kolonel.	28 Nov. 1821.	20 Jan. 1831.	11 Junij 1828	17 Junij 1828.
Majoor. . .	6 April 1821	31 April 1829	10 April 1828	9 Jan. 1825.
Kapitein. .	29 Nov. 1821.	14 Maart 1825	11 Dec. 1822.	20 Dec. 1824.
1 Luitanant.	10 Julij 1826.	16 Julij 1827.	31 Dec. 1827.	3 Jan. 1828.
2 Luitenant.	7 Nov. 1824.	10 Julij 1826.	7 Nov. 1824.	3 Jan. 1828.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Kwaad is de invloed van dit herhaald teleurstellen op de moraliteit van de Indische armee; onvergenoegdheid heerscht in alle rangen. Er bestaat geen vertrouwen meer op het woord van haren Opperbevelhebber; hetzelve kan niet bestaan, zij is te dikwijls misleid geworden.

Behalve den teruggang der Officieren op de anciënniteits-lijst, ziet ook de verdienstelijke Onder-officier, die op de epauletten hoopte, en daarom naar O. I. is gegaan, de verwezenlijking daarvan in een schier ongenaakbaar verschiet verplaatst; en hij zal dat nooit bereiken, wanneer deze armzalige organisatie behouden blijft (dat de Hemel verhoede!), en, bij eventuele politieke schikking in Europa, weder Officieren uit Nederland herwaarts komen. En zeer natuurlijk werkt de verdrietige stemming der Officieren en Onder-officieren nadeelig op de gezindheid der Soldaten in het algemeen.

Deze organisatie biedt nog andere kwade zijden ter beschouwing aan. Dezelve stelt ter discretie van elken opstand die reeks geïsoleerde kleine posten, van welke men rekenen moet, dat, op den duur, slechts de helft der bepaalde manschap actief is, en die ganschelijk van den militairen geest zullen vervreemden, zoo uit hoofde van hunne langdurige, eentoonige afgescheidenheid, als door gebrek aan hooger plaatselijk gezag dan dat van eenen Luitenant. Vroeger waren er Kommandanten van de groote militaire afdeelingen, die deze afgelegene detachementen bewaakten, dezelve van tijd tot tijd inspecteerden en deden aflossen; thans behooren al die detachementen administratif onder den Kommandant van het depot, en militairement onder

de onmiddelijke bevelen van den Generaal-Kommandant des Legers, die beide te Weltevreden resideren. Men verbeelde zich daarbij de uitgestrektheid van Neêrlands O. I. en de verspreiding der militaire bezettingen. Er zijn er op Java, (om niet te spreken van de buiten-etablissementen), die 300 uren van Batavia gelegen zijn. Het ongerijmde dezer verordening is tastbaar. Bij binnenlandsche beroerten, die altoos plotseling en verraderlijk uitbarsten, moeten dezelve van noodlottige gevolgen zijn.

Het algemeen depot en de militaire administratie, zoo als die bij deze organisatie zijn daargesteld, zijn misvormde Colossen, die noodzakelijk onder derzelver eigene zwaarte moeten bezwijken. Men tracht dit door palliativen voor te komen. Reeds hebben verscheidene alteratiën beider zamenstelling getroffen.

En de algemeene staf!.. Men raadplege de organisatie en telle met hoe veel Kommandanten en Kommandantjes van korpsen, forten, posten en detachementen de bevelvoerende Generaal hebbe te corresponderen, om zich van derzelver onbestaanbaarheid nog meer te overtuigen; vroeger bepaalde zich dit tot de drie Kommandanten der groote militaire afdeelingen, tot de Kommandanten op de hoofdplaatsen der buiten-etablissementen en tot de Hoofd-officieren Chefs der korpsen. Thans, uit hoofde van het eenzelvig bestaan der onderscheidene posten, centraliseert zich aller dienst, — niet meer door weinige groote wegen, — maar als langs de paadjes der Sawahs, (rijstvelden) in het bureau van den generalen staf. En daarbij komt nog het gemis van een hoofd bij het Wapen der Artillerie, hetgeen de bemoeijing van den Generaal met de details van

hetzelve, ja, menigmaal, tot wegneming van geschillen, tusschen personeel en materieel, vereischt. Zeer zeker moet dit verwarring geven en het wezenlijke der zaak achteruit zetten. Wat moet daarvan worden, in tijden van oorlog?!

Het is erkend, dat de Indische armee niet minder dan 20,000 man tellen moet (1.). Dit is gebleken, tijdens de Palembangsche en Celebesche expeditiën, gedurende welke Java ontbloot is geweest van troepen. Vandaar het groot gevaar, waarin men bij de uitbarsting van den Javaschen oorlog in 1825 verkeerde. Toen waren de troepen nog niet van de laatstgenoemde expeditie terug gekeerd. Ik sidder nog bij de gedachten aan het verschrikkelijke, dat gebeurd zoude zijn, bijaldien het hoofd van den opstand een mensch als *Sentot* geweest ware! Te meer is dit getal noodzakelijk geworden, door de vermeerdering van het grondbezit des gouvernements en door het verhoogd begrip van eigen kracht, hetwelk de Inlandsche Vorsten, voornamelijk na den langdurigen tegenstand van *Diepo Negoro*, verkregen hebben. Het is eene waarheid, voor welke men, ongelukkiglijk, moedwillig de oogen sluit, dat het behoud der Kolonie van de bajonnetten afhankelijk is geworden. (In het algemeen kent men slechts de tot openbaren oorlog geleid hebbende opstanden en geenszins de zoodanigen, die in den aanvang gesmoord zijn geworden. Wat weet men bijv. van de jongste gebeurtenissen in de Bagelleen, van die in de Madion, nabij het Kederische,

(1.) Ik meen mij te herinneren, in het werk: *Blik op de Militaire zamenstelling en sterkte enzv.* gelezen te hebben, dat de Indische Armeën te zamen 25,000 man sterk waren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

hetzelve is van beproefde trouw en bruikbaarheid. Ook de generaal *Daendels* beschermde dat korps.

Ik schort mijn oordeel op over het korps van den beruchten *Sentot*, waarmede hij den Javaschen oorlog tegen ons gevoerd heeft, en dat, tijdens zijne onderwerping, in onze dienst is overgegaan. Tegen ons vechtende, was hij een muiteling; tot ons overkomende en alzoo de zaak van *Diepo Negoro* verlatende, werd hij een verrader. Hij is een moedige, roem- en heerschzuchtige, krijgskundige Javaan. Thans wordt hij gebruikt in den oorlog op Padang, tegen de Padries: dat het Gouvernement zich dat nooit berouwe!

Hier verandert toch alles in N. I., bij verandering van Gouverneur-Generaal (1.)! Niet lang verleden, heeft men alles in het werk gesteld, om den inlanders hunne vuurwapens te ontnemen. De Artillerie heeft duizenden oude geweerloopen vernietigd, uit vreeze dat ze in handen der Javanen zouden komen. De policie heeft ze zelf uit de Campongs (Javaansche dorpen) weggehaald. En nu putten wij onze arsenalen uit, om eene georganiseerde gewapende inlandsche magt daar te stellen, die, door den aard van derzelver bestaan, voor ons hoogst gevaarlijk is. Men heeft toch niet vergeten, hoe in 1811 de tegenwoordige Sultan van Madura, toen Kroonprins, en de tegenwoordige Panumbahan van Pamaskassang, toen Pangerang en *Kolonel in onze dienst*, gehandeld hebben!.... En aan deze Vorsten wil men nogtans de verdediging van 't Oostelijk Java,

(1.) Dit doet mij denken aan de bespottelijk geworden publicatie van den Kommissaris-Generaal *du Bus de Ghisignies*, dat na zijn vertrek niets zoude mogen worden veranderd. Zie Javasche Courant van den 3. April, 1827, n°. 14.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

tegen eenen Europeschen vijand, toevertrouwen — tegen Engelschen!!!

Intusschen toont men door het cijfer, hoeveel het militaire wezen in N. I. thans minder kost, dan in vroeger tijden: ik heb gehoord, dat zulks *f* 900,000 zoude bedragen.

Maar het zij mij geoorloofd, ten dezen opzigte, de navolgende vragen te doen;

1°. Bestond het korps Kavalerie *Djuyang Secars*, (1.) tijdens de regering van den Kommissaris-Generaal *du Bus* opgerigt en onder Europesche Officieren gesteld, in verhouding tot het militaire wezen nagenoeg als weleer de garde der Fransche prefectures, hetwelk, in de onderscheidene residentiën verdeeld, zoo nuttig was voor de inwendige rust van Java, niet ten laste van het militair budget dier vroegere tijden? Dat korps is door den Gouverneur-Generaal *van den Bosch* gesupprimeerd geworden. Afschaffen is niet altoos bezuinigen!

2°. Is de inlandsche wapening op het tegenwoordig militair-budget voor eene bepaalde som uitgetrokken? Dezelve bestaat geenszins kosteloos voor den lande: immers voor het aanwezen der Barrissans van de Javasche regenten worden 2½ pCt. der landrenten toegestaan. Deze nu bedragen meer of min 5 millioenen, alzoo 125,000 gulden minder landelijke inkomsten. En waarschijnlijk bestaat de wapening in de Maduresche Vorstendommen niet zonder kwijtschelding van contingenten, welke wij gewoon waren van daar te trekken.

3°. De gedane versterkingen uit 's rijks arsenalen aan het civiele departement, om de inlandsche korp-

(1.) Zooveel als Maréchaussées, het zijn alle Indianen, met uitzondering der Officieren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

sen te wapenen, en welke door hetzelve met het militair departement geldelijk is geregulariseerd geworden, is immers werkelijk verlies voor den lande, want die wapens keeren nimmer bruikbaar in de arsenalen terug (1.).

4°. Mag men bij resumé niet gerustelijk beweren, dat de suppressie van het korps Djayang Secars; de jaarlijksche minderheid in de landrenten; de opoffering van contingenten; het verlies, dat onze arsenalen geleden hebben; in de suppressie van noodzakelijke militaire betrekkingen, tegen de in triumf rond getrompette bezuiniging verre weg opwegen; en dat het alzoo beter geweest zoude zijn, als de nationale armee gebragt ware tot op 20,000 koppen, en de rangen waren behouden, die voor het ordelijk en doelmatig bestaan eens legers onmisbaar zijn?

Dat wij nu een oogenblik stil staan bij den eenvoudigen Soldaat. Zijne soldij is redelijk; de Kommissaris-Generaal *Du Bus* heeft zich bepaald bij den Flankeur zijne verhoogde soldij te ontnemen. Tot nog toe heeft men daaraan niet verder de hand geslagen.

Zijne voeding is niet afhankelijk van kwaden invloed. De Soldaat maakt zijne eigene menage; de rijst en arak wordt nogtans door tusschenkomst van de militaire administratie geleverd, en over het eerste artikel heeft hij niet zelden reden van klagen.

Zijne kleeding is ondoelmatig: de gewone chacot

(1.) Ik heb eens de geweren bekeken, die weinig tijds verleden, door de Artillerie, nieuw aan de Madurezen waren verstrekt geworden, nog wel van de bij den Sultan ter wacht zijnde manschap. Er zou geen schot mede gedaan hebben kunnen worden, en de patroontasschen dienden hun tot suriebakken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

is in Indië te zwaar, en een lederen stropdas om den naar lucht reikenden hals, onverdraaglijk; den Europeaan tusschen de keerkringen te kleeden, als ware hij op 52° N. B. is dwaasheid, en nogtans bestaat dat.

Zijn klein equipement is gewoonlijk zeer slecht; het gebeurt, dat een paar nieuwe schoenen slechts voor eene garnizoenswacht kunnen dienen; dat de laarzen den ruiter van de beenen regenen en dat wit baaitje en broek, na eenmaal gewasschen te zijn, in flenters vallen en slechts tot poetslappen meer te gebruiken zijn. Gelukkig, dat de soldij redelijk is, en de Soldaat zich daaruit gedeeltelijk kleeden kan. Hieruit ontstaat nogtans de noodzakelijkheid, dat de komp. Kommandanten de hand moeten leggen op de leening, om dezelve, zoo veel vereischt wordt, te doen strekken tot onvermijdelijke aankoopen, want zonder dat zou het geld elders besteed worden, en de Soldaat schier naakt loopen.

Zijne kazernen zijn gedeeltelijk goed, gedeeltelijk slecht, gedeeltelijk moordhokken. Ik noem alzoo een tusschen de keerkringen den Europeschen Soldaat tot woning dienenden zolder, onder de lage pannen, op welke niet slechts verscheidenheid van insekten zich met de ondragelijke hitte vereenigen, om den afgetobden mensch de lafenis van den slaap te betwisten, maar waar de ademhaling belemmerd wordt in de stiklucht die ontstaat, door de uitwaseming der opeen gehoopte menschen. Zij, die zich bedronken op hunne ellendige slaapplaats (een ontrold stuk zeildoek) nederwerpen, brengen den nacht gevoelloos door; anderen, die dit niet doen, maar eindelijk ook door den

PERPUSTAKAAN NASIONAL

slaap overwonnen worden, voelen zich in den nacht door benaauwdheden gewekt, loopen ijlings de trappen af, en werpen zich op den grond in de open lucht te slapen neder. De een zoowel als de ander wordt ziek; zij gaan naar het hospitaal, en dit is de weg naar het kerkhof. 't Is nog kort geleden, dat er pogingen zijn aangewend geworden, door den Kommandant der Artillerie te Sourabaya, om zijne manschappen te doen overgaan in het verblijf der tot den publieken dwangarbeid veroordeelde Indianen, met betuiging, dat eene dadelijke onderlinge verwisseling van woning gewin voor den Europeschen Soldaat zoude zijn. Dat is nogtans niet gebeurd; men zou nu de kazerne gaan verbouwen (1832). Men heeft schatten besteed, om den Residenten paleizen te stichten. Men had beter gedaan, dé Militairen goede kazernen te bouwen.

Het lot van den Europeschen Soldaat is in Indië zeer ellendig; nogtans zou aan zijn heilloos leven veel verzachting kunnen worden aangebragt, wanneer het Gouvernement zich zijner méér aantrok. Zelfmoorden zijn niet zeldzaam onder deze ongelukkigen, en velen, dien tot deze verschrikkelijke daad den moed ontbreekt, bedwelmen zich door de gezondheid verwoestenden drank en eindigen welhaast hun leven. Er zijn er echter, die ziels- en ligchaams-sterkte genoeg bezitten, om hun ongeluk te boven te worstelen, en dan is het uit dezen, dat de Onder-officieren getrokken worden, die eindelijk, bij gebrek aan toevoer van 2e Luitenants uit Europa, en voornamelijk sedert de suppressie der militaire school te Samarang, ter belooning van pligtsbetrachting, goed gedrag en

in het bezit van genoegzame bekwaamheden, na het afleggen van een bepaald examen, tot Officieren bevorderd worden. Kameraden in het Vaderland, werpt toch geene beleedigenden blik op de epauletten in Indië verkregen, zij zijn er duur genoeg gekocht!

't Is hier, dat ik een oogenblik moet vertoeven bij de expeditie van troepen uit Nederland naar de Indiën. Men bestemt daartoe ook manschappen van de straf-divisiën, en men rekruteert zelf in de gevangenhuizen, ten behoeve der Indische armee (1.). Deze uitweg kan, bij mangel aan wet op deportatie, voor het Vaderland noodzakelijk wezen; hij is schadelijk voor de Kolonie. En waarom zoodanige voorwerpen onder de goede Soldaten, welke in de Indische armee dienen, gemengd? Waarom daarvan ten minste geen afzonderlijk korps gemaakt? Zijn er straf-divisiën in Nederland noodig? nog meer zijn zij dat in Indië? Door deze vermenging bevordert men de zedeloosheid in het Indisch leger, en daardoor de sterfte in een land, alwaar een streng ordelijk leven voor de gezondheid onmisbaar is. Œconomisch beschouwt behoorde het Gouvernement deze afzondering in te voeren, want elk Europeesch Soldaat, die in Indië sterft, is een geldelijk verlies van belang, en zedekundig geoordeeld, is de opzettelijke vermenging van deugnieten onder goede menschen, eene moedwillige zielsbesmetting. Het valt daarbij ligtelijk te begrijpen, dat dezelfde krijgswetten

(1.) Gesteld, dat zich dit niet verder uitstrekke dan tot deserteurs: ik ben verre van de desertie, wanneer dezelve niet voor of naar den vijand geschiedt, als eene zedelijk-onteerende daad te beschouwen; maar in de gevangenis wordt men slecht door den omgang met boosdoeners.

en inwendige dienstreglementen niet geschikt zijn voor den eervollen Soldaat en den uit strafdivisiën en gevangenhuizen overgekomenen. Vandaar dan ook, dat de bestaande wetten uit noodzakelijkheid worden verkracht en door den stok vervangen, hetwelk niet altoos met wijsheid en regtvaardigheid geschiedt, en waarin niet zelden den goeden met den kwaden deelt. Nog eens, strafdivisiën behoorden ook in Indië te bestaan, en voor dezelve bijzondere dienstreglementen en krijgsartikelen te worden ingevoerd. De stok regere den deugniet; den goeden Soldaat behoort hij niet te kunnen bereiken. Ik zou hierover door aanhaling van voorbeelden en gebeurtenissen, verder uitweiden, ware het gezegde niet genoeg, om dit kwaad in al deszelfs deelen en gevolgen voor den begrijpelijken lezer bevattelijk te maken (1.).

Maar laat ik mij bij het uitzenden van slechte *Soldaten* niet bepalen. Te dikwerf hoort men ook van Officieren, dat zij om slecht gedrag naar Java zijn gekomen. En hoezeer dit in de laatste jaren ook verminderd is, vordert nogtans het belang der zaak, dat ik mijne stem verheffe tegen de schandelijke gewoonte, om den Officier, die in de Vaderlandsche armee niet meer deugt, de keuze te laten tusschen demissie en overgang in het Indische leger. Dient men zijn

(1.) De lezer zal hebben opgemerkt, dat ik niet gewaag van die detachementen, die, door vrije rekrutering, te Harderwijk worden bijeen gebragt, en in vorige jaren grootendeels bestonden uit Fransche verworpelingen, die nooit eene reis naar Java deden, zonder aan boord oproer te maken. Zij vinden thans werk genoeg in het oproerige Europa. N I. heeft sedert eenigen tijd zulk uitvaagsel niet meer zien aankomen. Die aangevoerd zijn geworden, heeft het graf meerendeels verslonden. Ik bepaal mij tot het nog bestaande kwaad.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Vaderland en Koning in Indië minder dan in Holland? Men beseffe toch, dat dit middel van zuivering de besmetting aanbrengt in 's Konings overzeesch leger. Aan erge gevolgen stelt het Gouvernement zich door deze handeling bloot; in Europa dient bijv. de Luitenant (als ik het zoo eens noemen mag) werktuigelijk bij zijn Bataillon; de grenzen zijner dienstpligten zijn er naauw afgebakend; hij is er altoos onder de oogen van zijne Chefs; het kwaad, dat hij doet, is terstond bekend; hij wordt gestraft en een ander is daar, om zijne dienst te verrigten: In Indië daarentegen wordt de Luitenant veeltijds geïsoleerd, aan zich zelven overgelaten en aan de vervulling zijner pligten belangrijke uitkomsten verbonden (1.). Is hij nu bijv. een dronkaard, zijn detachement zal met hem een toonbeeld van liederlijkheid, en bijgevolg deszelfs geheel bestaan 's lands schatkist tot nutteloos bezwaar, en naar mate men daarop te meer vertrouwt, de inwendige rust van Indië minder zeker wezen. Men geloove het toch, de Officier, die in Holland niet deugt, deugt nog minder in Hollands-Indiën.

De uitzending van zoodanige sujetten heeft nog daarenboven het schadelijke, dat zij jongere Officieren demoraliseert, de ancienniteit van verdienstelijke Luitenants benadeelt en de ontmoedigende, beleedigende denkwijze ontmaskert van de Vaderlandsche armee ten opzigte der Indische.

Eindigt toch mannen in Europa, met Java te doen strekken tot een groot verbeterhuis; herdenkt toch

(1.) Zie de menigvuldige kommandementen, die aan subalterne Officieren zijn toevertrouwd, in de geannexeerde organisatie.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

wat Hollands-Indië geworden was, onder de heillooze en helaas weder veel winnende begrippen, welke de Generaal *Daendels* heeft uitgedelgd. Gaat niet langer voort met de Indische armee te beschouwen als eenen modderpoel, bestemd, om er de onreinheden der Vaderlandsche korpsen in over te storten; zij verdient die schandelijke behandeling niet. Heeft zij niet, in weêrwil der opgenoemde grieven, terwijl de vaderlandsche armee, in de gelukkige jaren van 1815 tot 1830, rustig in hare garnizoenen, het geluk des Vaderlands genoot, met duizend, duizend jammeren te worstelen gehad? Heeft zij niet de eer der Hollandsche wapens in N. I. gehandhaafd? Is Holland niet aan het Indisch leger het behoud van Java verschuldigd? Vecht niet een gedeelte van hetzelve, nog heden ten dage, in de brandende velden van Padang? . . . Ja, dat eerbiedwaardig Koloniale leger, hetwelk gedurende 15 jaren zoo vele vermoeijenissen te verduren, zoo vele gevaren te trotseren heeft gehad, heeft altijd onvermoeid en dapper den roem der Nederlandsche wapenen, overal, waar het tot den strijd geroepen werd, met waardigheid gehandhaafd. Saparoua, Palembang, Celebes, Borneo, Java (en Padang) zijn achtervolgens van de heerlijkste wapenfeiten getuigen geweest." (1.)

ô Verandert toch van denkwijze, opdat het leger in Indië niet ontaarde, en de spreuk *Eer en Vaderland* niet ophoude de spreuk van den Indischen krijgsman te zijn!

In waarheid, 's Konings Leger in Indië heeft zich nimmer wederkeerig aan verkrachting des contracts

(1.) Graaf *van Hoogendorp*, in zijn Coup d'oeil sur l'île de Java.

schuldig gemaakt. Het heeft steeds deszelfs pligt gedaan, en Moed, Beleid en Trouw zijn nog de kenmerken der overzeesche armée. Haar ijver voor de belangen des Vaderlands zal blijven gloeijen, trouwens zoo lang het den anti-militairen O. I. Comp. geest niet gelukt, denzelven uit te dooven. Maar helaas! de droppel holt in 't end ook den hardsteen uit, en de verderflijke aanvallen verdubbelen zich. Men keert met groote schreden terug tot den tijd, toen men begonnen is, militaire rangen aan de hoofden der uitlandsche, eigenlijk verachte natiën, te verkoopen. Het *Majoor-, Kapitein-* en *Luitenant- Chineesch*, door welke titels nog heden ten dage de ooren van een militair gekwetst worden, bewijst, meer dan al mijn schrijven, de denkwijze, die in Hollands Indië over den militairen stand gevoed wordt. Reeds zien wij de epaulettes den eenen dag op de schouders van menschen, die den anderen op de hurken zitten, aan de voeten van hunne meerderen, hun den siriedoos aanreikende of den kwispeldoor voorhoudende; noodzakelijk gevolg der inlandsche wapening, en behoorende tot de gebruiken der inlandsche grooten. Reeds ziet men de Europesche Luitenants van nationale feesten weren, op welke Kommiezen en Klerken genoodigd worden. De 24. Augustus, 1831, zal niet ligt uit het geheugen der Indische Landmagt verdwijnen (1.)!

En nu nog een woord tot u, kameraden der Nederlandsche armee. Het ontgaat de aandacht der Indische Officieren, die zich tijdelijk in het Vaderland bevinden, geenszins, dat er als 't ware een scheidsmuur tusschen

(1) Dit geldt eene Sourabayasche geheurtenis.

u en hen is opgetrokken. Het is bekend, gij zijt naijverig op het spoedig avancement, dat velen in de Indische armée gemaakt hebben. Wees billijker! die rangsbevordering is, gelijk ik reeds ten opzigte der epauletten gezegd heb, duur, zeer duur gekocht! Gij hebt de expeditionnaire afdeeling zien terug komen, na een verblijf in Indië van slechts drie jaren: zij heeft er u het bewijs van overgebragt. Kondt gij eens de oogen slaan in het stamboek der Indische Officieren, het *overleden*, — *overleden*, zou u overtuigen van uwe onbillijkheid. Wat zoudt gij zeggen, als gij van uwe hoonende denkwijze rekenschap moest afleggen? Zoudt gij misschien beweren, dat de Indische armée in verdiensten minder is dan de Vaderlandsche? ô Vergis u niet: de militaire gebeurtenissen in de Indiën, sedert de laatste 16 jaren, staan opgeteekend in de jaarboeken van het dankbaar Vaderland. Denkt gij u veelligt het korps Indische Officieren in onzedelijkheid gelijk aan sommige individuen, die van tijd tot tijd van u tot hen overkomen? dan dwaalt gij. Men schuwt hen op Java, zij worden ver verwijderd, opdat de zedelijke besmetting, welke zij uit Europa medebrengen, zoo min mogelijk in Indië worde voortgeplant; en zijt verzekerd, dat bijaldien zij zich niet beteren, en het graf hen spaart, zij uit 's Konings dienst verwijderd, en naar het Vaderland terug zullen gezonden worden.

Het is waar, vele Officieren zijn de Vaderlandsche, die met hen in gelijken rang en zelf boven hen dienden, vooruit gesneld; maar vermindert dat hunne aanspraak op uwe achting? Is die bevordering geene getuigenis in hun voordeel? Is zij niet langs regte wegen verkregen? Zijn niet de Indische rangsbevorde-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ringen door den Koning bekrachtigd en bij gevolg zoo wettig als de uwe? en is het meerder of minder spoedige avancement in de armeën niet afhankelijk van politieke omstandigheden? In de jaren 1816 tot 1825 ging de bevordering in de Indische armée het schielijkst; toen regeerde de Gouverneur-Generaal *van der Capellen*, die haar niet vijandig was, en heeft zij de Palembangsche en Celebesche oorlogen te voeren gehad, in en ten gevolge van welke zoo vele braven gestorven zijn. En zoo het avancement niet geheellijk heeft stilgestaan onder den anders gezinden Kommissaris-Generaal *du Bus*, dat is omdat de oorlog van Java, die van 1825 tot 1830 geduurd heeft, vele Officieren heeft weggerukt en het ledige in de gelederen noodwendig moest worden aangevuld. In het Vaderland daarentegen was het in de jaren 1815 tot 1830 rustig en het avancement uit die oorzaak daar gering; geene vacature, geen promotie. Maar beschouwen wij de beide legers eens na September 1830: de oorlogen in O. I. hadden uitgewoed (als men er trouwens de Padangsche van uitzondert); in Nederland heeft de opstand der Belgen het Hollandsch leger in beweging gebragt; schier geene rangsbevordering meer, zelfs teruggang in de Indische armée; daarentegen snel avancement in de Vaderlandsche. En mogt, hetgeen de Hemel verhoede! Holland in eenen langdurigen oorlog gewikkeld worden, en N. I. dat de Hemel geve! in rust en vrede blijven, dan zouden de Vaderlandsche Officieren de Indische op hunnè beurt in rang spoedig vooruit streven; dit doet zij thans reeds in enkele rangen en bij sommige wapens. Deze door politieke omstandigheden versnelde rangsbevorderingen, behoort niet langer eenen onka-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

meraadschappelijken naijver te verwekken, die, op vooroordeel gegrond, den Hollandschen krijgsman onwaardig is.

Alvorens te eindigen, vordert de opregtheid, dat ik melding make van een eerst zeer onlangs genomen besluit van den Gouverneur-Generaal *van den Bosch*, hetwelk het Militair verhoogd pensioen-fonds, onder nadere goedkeuring des Konings, beter heeft vastgesteld, en den Officier, die er 15 jaren aan gecontribueerd heeft, het genot der volle verhooging (hetgeen vroeger met 8 jaren verkregen werd, maar tot op $^3/_5$ is terug gezet geworden) toekent; moge dat besluit door den Koning worden gehomologeerd! alsmede dat hij het Officiers kleedings-magazijn laat herstellen. De armée is hem *daarvoor* dankbaar. Mogt hij, vóór het nederleggen zijner hooge waardigheid, nog meer ten haren beste verordenen, en, eindelijk, door het lot van den Indischen Officier te verbeteren, de hem zoo plegtiglijk en herhaaldelijk door de Vertegenwoordigers des Konings gedane beloften verwezenlijken!

1832.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Extract uit de ranglijst van den Gouverneur-Generaal *Daendels* (zie deszelfs besluit in rade van den 26. van Hooimaand, 1810.), waarbij de volgorde, zoo als de rangen in die Classificatie voorkomen, is in acht genomen.

1e *Klasse.*

Telt 18 rangen, beginnende met den Gouverneur Generaal.

N°. 12. De Landdrost van Amboon en onderhoorigheden (tegenwoordig Gouverneur der Moluksche eilanden); deze heeft thans een jaarlijksch inkomen van *f* 28,800 en vrije woning.

» 13. De Brigadier, met wien waren gelijk te stellen *de pas gesupprimeerde* Kolonels-kommandanten der groote militaire afdeelingen, welke laatste een jaarlijksch *traktement*, *tafel-* en *fouragegeld* hadden, ten gezamelijken bedrage van *f* 9,960 en vrije woning.

» 17. De President van de hooge militaire vierschaar, eene betrekking, die thans vereenigd is in den President van het hoog-geregtshof; deze heeft een jaarlijksch inkomen van *f* 25,000.

2e *Klasse.*

Telt 28 rangen.

» 3. De President van de algemeene rekenkamer heeft een inkomen 's jaars van *f* 19,200.

» 6. De Kolonel, deze heeft 's jaars aan *traktement* en *fouragegeld* *f* 7320 en vrije woning.

» 18.
» 19.
» 20.
» 21.
» 23.

De Landdrosten, tegenwoordig Residenten, hebben een jaarlijks inkomen van *f* 18,000, *f* 15,000 en vrije woning.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

3e *Klasse.*

Telt 44 rangen.

N°. 1. De Majoor (thans Lt. Kolonel); deze heeft een jaarlijksch inkomen aan *traktement* en *fourage-geld* van *f* 5,580 en vrije woning.

» 3. De President van den raad van Justitie *f* 12,000. (te Batavia is het meer.)

» 4. De Luitenant-Kolonel (thans Majoor), heeft aan *traktement* en *fourragegeld* 's jaars *f* 4,380 en vrije woning.

» 10. De Leeraars van godsdienstige gezindheden hebben (behalve de vijfjarige opklimming in traktement met *f* 1800 's jaars en vrouw- en kinderen geld) 's jaars *f* 6000 en vrije woning.

» 24. De Architect, thans civiele ingenieur (zijne emolumenten als rooimeester enzv. niet gerekend) heeft 's jaars *f* 6000.

» 26. De Kapitein heeft een *traktement* van *f* 2760 en vrije woning.

4e. *Klasse*

Telt 45 rangen.

» 2. De fiskaals, hun aandeel in de aanhalingen niet gerekend, hebben 's jaars *f* 9,600. Te Batavia is het meer.

» 3. De 1e Kommiezen van de generale Directie van Financiën, thans Hoofd kommiezen, hebben 's jaars *f* 6000.

» 6. De 1e Luitenant heeft aan *traktement* 's jaars *f* 1800 en vrije woning.

» 27. } Scriba's en Secretarissen van Residenten, thans
» 28. } allen Secretarissen genaamd, hebben 's jaars,
» 30. } niet gerekend hunne inkomsten als Notaris en
» 31. } Vendumeesters, *f* 6000.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

N°. 32. De 1e. Kommiezen van de generale Rekenkamer, thans Hoofdkommiezen, hebben 's jaars *f* 6000.

5e. *Klasse.*

Telt 41 rangen.

» 14. De 2e Kommiezen van de generale Rekenkamer, thans 1e Kommiezen, hebben 's jaars *f* 3600.

» 26. De 2e Luitenant heeft jaarlijks aan *traktement* *f* 1500 en vrije woning,

» 32. De ordinaire Klerken ter secretarie thans 2e Kommiezen hebben 's jaars *f* 3600.

» 41. (Laatste rang, van de laatste klasse.) De Klerken op schrijfkantoren, tegenwoordig gouvernements-Klerken, hebben 's jaars varieerend tot op *f* 2400.

Bij deze traktementen is ook niet gerekend de toelage van *f* 600, voor accumulatie van posten, die door civiele Ambtenaren genoten wordt, terwijl dikwijls bijv. een 2e Luitenant alléén eene kompagnie beheert, en alzoo, bij zijne dienst en de dienst zijner Kameraden, ook nog de dienst van zijnen Kapitein waarneemt, zonder de geringste extra-belooning.

De hier aangeteekende militaire traktementen zijn die der Infanterie; uit dat wapen bestaat de massa der armée, en het verschil tusschen de Infanterie en de wetenschappelijke Wapens is gering. Het vrij wonen der militairen is hier mede opgebragt, alhoewel het voordeel van deszelfs genot zeer betrekkelijk is, gelijk uit de beschouwing op bladz. 17 is gebleken.

De Kommissaris-Generaal *du Bus* heeft hier en daar in het civiele de traktementen verminderd, zoodat het verschil tusschen de civiele en militaire traktementen vroeger nog grooter was.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

N°. 6. Extract.

Batavia, den 17. December, 1830.

ALGEMEENE ORDER.

De Chef van den Algemeenen Staf brengt mits deze, namens Zijne Excellentie den Luitenant-Generaal, Opperbevelhebber van Zijner Majesteits Landmagt, ter kennis van het Leger, dat Zijne Excellentie de Gouneur-Generaal over Nederlands Indië, bij besluit van den 4. December, N°. 1, heeft goedgevonden:

Ten eersten: De reorganisatie van het Leger in Indië, voor zoo veel dezelve bereids gevolg genomen heeft, onder nadere approbatie des Konings te homologeren, zoo als geschiedt bij deze, met bepaling, dat dat Leger voortaan uit de navolgende staven, diensten en wapenkorpsen, overeenkomstig de daarbij bekend gestelde zamenstelling, zal bestaan, als:

Staf van den Gouverneur-Generaal.

1 Majoor. 2 Kapiteins. 2 Eerste Luitenants.

Staf van den Generaal-Majoor Kommandant der troepen.

1 Kapitein.

Algemeene Staf.

1 Kolonel. 1 Majoor. 2 Kapiteins. 1 Eerste Luiten.

Plaatselijke Staf.

2 Kapiteins. 2 Eerste Luitenants.

Directie der Artillerie. (Materieel)

1 Luitenant-Kolonel. 2 Majoors. 2 Kapiteins. 6 Eerste Luitenants. 6 Tweede Luitenants.

Directie der Genie.

1 Luitenant-Kolonel. 1 Majoor. 4 Kapiteins. 4 Eerste Luitenants. 4 Tweede Luitenants.

Militaire Administratie.

1 Kolonel-Inspecteur en Chef. 1 Luitenant-Kolonel

Onder-Inspecteur der 1e klasse. 2 Kapiteins Adjunct-Inspecteurs der 1e klasse. 2 Eerste Luiten. Adjunct-Inspect. der 2e klasse. 1 Tweede Luiten. (Boekhouder.)

Geneeskundige Dienst.

1 Chef (rang van Kolonel) 1 Dirigerend Officier van gezondheid, (rang van Luitenant-Kolonel). 2 Dirigerende Officieren van gezondheid (rang van Majoor). 14 Chirurgijn-Majoors. 36 Chirurgijns der 2e klasse. 36 Chirurgijns der 3e klasse. 2 Apothekers der 1e klasse. 4 Apothekers der 2e klasse. 13 Apothekers der 3e klasse. 7 Eléves der chirurgie en pharmacie.

Infanterie.

1e Bataillon te Batavia, zamengesteld uit

Staf en Kleinen Staf.

1 Luitenant-Kolonel. 1 Majoor. 1 Kapitein of Eerste of Tweede Luitenant Kwartiermeester. 1 Eerste Luitenant-Adjudant. 1 Adjudant Onder-Officier. 1 Korporaal Hoornblazer. 3 Korporaals Werklieden.

Zes Kompagniën,

waarvan 2 flank- en 4 center-kompagniën. 6 Kapiteins. 6 Eerste Luitenants. 8 Tweede Luitenants. 4 Inlandsche Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
6 Sergeanten-Majoors.	16 Sergeanten.
6 Fourriers.	16 Korporaals.
24 Sergeanten.	18 Hoornblazers.
32 Korporaals.	392 Fuseliers.
204 Flankeurs.	

2e Bataillon te Samarang, zamengesteld als boven.

3e Bataillon te Sourabaija, zamengesteld als boven.

4e Bataillon te Madion, zamengesteld als boven.

5e Bataillon te Bageleen, zamengesteld als boven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

6e Bataillon te Djocjocarta en Soerakarta, zamengesteld als boven.

7e Bataillon (reserve), zamengesteld als boven, met uitzondering van een Kolonel, die er meerder bij behoort.

8e Bataillon (reserve), zamengesteld als het 1e bataillon, wat de sterkte aangaat, met dat verschil echter, dat hetzelve geheel uit Europeanen moet bestaan.

9e Bataillon (voor memorie.)

ALGEMEENE DEPOT.

A. *Het Kader te Weltevreden.*

1 Luitenant-Kolonel. 1 Kapitein Kwartiermeester. 1 Eerste of Tweede Luitenant Kwartiermeester. 1 Kapitein. 1 Eerste Luitenant. 1 Tweede Luitenant. 1 Adjudant-Onder-officier. 1 Sergeant-Majoor. 1 Fourier. 4 Sergeanten. 8 Korporaals. 3 Tamboers.

B. *Kleine Garnizoenen Infanterie op Java,*

Bantam.

2 Kapiteins. 2 1e Luitenants. 4 2e Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
2 Sergeanten-Majoors.	4 Sergeanten.
8 Sergeanten.	4 Korporaals.
2 Fouriers.	3 Tamboers.
12 Korporaals.	100 Fuseliers.
3 Tamboers.	
104 Fuseliers.	

Cheribon.

1 Kapitein. 1 Eerste Luitenant. 2 Tweede Luitenants.

Europeschen.

1 Sergeant-Majoor.
4 Sergeanten.
1 Fourier.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

8 Korporaals.
3 Tamboers.
104 Fuseliers.

Noesa Kambangang.

1 Eerste Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
3 Sergeanten.	2 Sergeanten.
2 Korporaals.	2 Korporaals.
	1 Tamboer.
	53 Fuseliers.

Kedirie.

1 Eerste Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
2 Korporaals.	2 Korporaals.
18 Fuseliers.	1 Tamboer.
	18 Fuseliers.

Madioen.

1 Kapitein. 1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	2 Sergeanten.
2 Sergeanten.	2 Korporaals.
4 Korporaals.	2 Tamboers.
23 Fuseliers.	40 Fuseliers.

Awie.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
1 Korporaal.	1 Korporaal.
10 Fuseliers.	1 Tamboer.
	10 Fuseliers.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bodjonegoro.

1 Eerste Luitenant.

Europezen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
2 Korporaals.	2 Korporaals.
18 Fuseliers.	1 Tamboer.
	18 Fuseliers.

Poorwodadie.

1 Eerste Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
1 Korporaal.	1 Korporaal.
10 Fuseliers.	1 Tamboer.
	10 Fuseliers.

Boejolalie.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
1 Korporaal.	1 Korporaal.
12 Fuseliers.	1 Tamboer.
	12 Fuseliers.

Salatiga.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
1 Korporaal.	1 Korporaal.
10 Fuseliers.	1 Tamboer.
	10 Fuseliers.

Oenarang.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant	1 Sergeant.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

1 Korporaal.
12 Fuseliers.

1 Korporaal.
1 Tamboer.
12 Fuseliers.

Magelang, Benting Menoreh en Benting Montelon.

1 Kapitein. 1 Eerste Luitenant. 2 Tweede Luitenants.
1 Inlandsch Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	2 Sergeanten.
4 Sergeanten.	4 Korporaals.
8 Korporaals.	2 Tamboers.
2 Tamboers.	50 Fuseliers.
100 Fuseliers.	

Bageleen.

1 Eerste Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
2 Korporaals.	2 Korporaals.
18 Fuseliers.	1 Tamboer.
	18 Fuseliers.

Banjoemaas.

1 Eerste Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
2 Korporaals.	2 Korporaals.
18 Fuseliers.	1 Tamboer.
	18 Fuseliers.

Wonosobo.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
2 Korporaals.	2 Korporaals.
18 Fuseliers.	1 Tamboer.
	18 Fuseliers.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Fort Oranje

wordt door het bataillon in garnizoen te Sourabaija bezet.

Sumanap.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Korporaal.
1 Korporaal.	1 Tamboer.
10 Fuseliers.	10 Fuseliers.

Bankallang.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Korporaal.
1 Korporaal.	1 Tamboer.
10 Fuseliers.	10 Fuseliers.

Passarouang.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
1 Korporaal.	2 Korporaals.
	1 Tamboer.
	34 Fuseliers

Malang.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
1 Korporaal.	2 Korporaals.
	1 Tamboer.
	34 Fuseliers.

Probolingo.

1 Tweede Luitenant.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
1 Korporaal.	2 Korporaals.
	1 Tamboer.
	34 Fuseliers.

Bezockie en Banjoewangie.

1 Eerste Luitenant. 1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	2 Sergeanten.
2 Sergeanten en Fouriers.	2 Korporaals.
4 Korporaals.	1 Tamboer.
23 Fuseliers.	45 Fuseliers.

C. *Bezettingen Infanterie op de Buiten-Etablissementen.*

Molukkos.

1 Majoor. 8 Kapiteins. 8 Eerste Luitenants. 16 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Adjudant-Onder-officier.	28 Sergeanten.
1 Korporaal Tamboer.	28 Korporaals.
8 Sergeanten-Majoors.	24 Tamboers.
40 Sergeanten en Fouriers	875 Fuseliers.
36 Korporaals.	
129 Fuseliers of Flankeurs.	

Makasser.

1 Majoor. 4 Kapit. 4 Eerste Luiten. 8 Tweede Luiten.

Europeschen.	Inlanders.
1 Adjudant-Onder-officier.	8 Sergeanten.
1 Korporaal Tamboer.	8 Korporaals.
4 Sergeanten-Majoors.	9 Tamboers.
20 Sergeanten en Fouriers	250 Fuseliers.
24 Korporaals.	
258 Fuseliers of Flankeurs	

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Zuid- en Oostkust van Borneo.

1 Kapitein. 1 Eerste Luitenant. 2 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	4 Sergeanten.
4 Sergeanten.	4 Korporaals,
1 Fourier.	3 Tamboers.
4 Korporaals.	155 Fuseliers.

Westkust van Borneo.

2 Kapiteins. 2 Eerste Luitenants. 4 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
2 Sergeanten-Majoors.	4 Sergeanten.
8 Sergeanten.	4 Korporaals.
2 Fouriers.	6 Tamboers.
12 Korporaals.	155 Fuseliers.

129 Fuseliers of Flankeurs.

Riouw.

1 Kapitein. 1 Eerste Luitenant. 2 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	2 Sergeanten.
4 Sergeanten.	2 Korporaals.
1 Fourier.	3 Tamboers.
4 Korporaals.	68 Fuseliers.

61 Fuseliers.

Banka.

3 Kapiteins. 3 Eerste Luitenants. 6 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
3 Sergeanten-Majoors.	8 Sergeanten.
12 Sergeanten.	8 Korporaals.
3 Fouriers.	9 Tamboers.
16 Korporaals.	250 Fuseliers.

129 Flankeurs of Fuseliers.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Palembang.

2 Kapiteins. 2 Eerste Luitenants. 4 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
2 Sergeanten-Majoors.	4 Sergeanten.
8 Sergeanten.	4 Korporaals.
2 Fouriers.	6 Tamboers.
	125 Fuseliers.

Westkust van Sumatra.

1 Majoor. 4 Kapit. 4 Eerste Luiten. 8 Tweede Luiten.

Europeschen.	Inlanders.
1 Adjudant-Onder-officier.	12 Sergeanten
4 Sergeanten-Majoors.	12 Korporaals
20 Sergeanten en Fouriers	12 Tamboers.
20 Korporaals.	325 Fuseliers.
129 Flankeurs of Fuseliers.	

Lampongs.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
2 Korporaals.	1 Korporaal.
	1 Tamboer.
	23 Fuseliers.

Pionniers.

Eene kompagnie in de eerste groote militaire afdeeling, en eene in de tweede groote militaire afdeeling, ieder zamengesteld uit:

1 Kapitein. 1 Eerste Luitenant. 2 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	2 Sergeanten.
4 Sergeanten.	2 Korporaals.
1 Fourier.	3 Tamboers.
8 Korporaals.	73 Pionniers.
26 Pionniers.	

PERPUSTAKAAN NASIONAL

A. Personeel der Artillerie staf te *Weltevreden*.

1 Luitenant-Kolonel. 1 Eerste Luitenant Adjudant. 1 Kapitein of Eerste of Tweede Luitenant-Kwartierm.

B. 2 Kompagniën, als : 1 te Weltevreden en 1 te Sourabaija, ieder zamengesteld uit:

1 Kapitein. 1 Eerste Luitenant. 2 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	2 Sergeanten.
4 Sergeanten.	4 Korporaals.
1 Fourier.	2 Tamboers.
8 Korporaals.	31 Kanonniers der 1e kl.
28 Kanonniers der 1e kl.	34 Kanonniers der 2e kl.
31 Kanonniers der 2e kl.	

C. 4 Kompagnien als: 1 te Samarang, 1 in Madioen, 1 in de Bageleen en 1 te Djocjokarta en Soerakarta, ieder zamengesteld uit:

1 Kapitein. 1 Eerste Luitenant. 2 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	2 Sergeanten.
1 Fourier.	2 Korporaals.
4 Sergeanten.	2 Tamboers.
8 Korporaals.	21 Kanonniers der 1e kl.
17 Kanonniers der 1e kl.	21 Kanonniers der 2e kl.
17 Kanonniers der 2e kl.	

D. Reserve, bestaande uit eene kompagnie geformeerd als de voorgaande.

E. Eene divisie Trein, bestaande uit:

1 Eerste Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Opperwachtmeester.	40 Trein-sold. der 1e kl.
1 Fourier.	40 Trein-sold. der 2e kl.
5 Wachtmeesters.	103 Paarden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

5 Brigadiers.
1 Trompetter.
1 Zadelmaker.
1 Smid.

F. Personeel ter bezetting van kleine posten op Java.

Bantam.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
3 Sergeanten en Fourier.	1 Korporaal.
2 Korporaals.	1 Tamboer.
4 Kanonniers der 1e kl.	4 Kanonniers der 1e kl.
10 Kanonniers der 2e kl.	8 Kanonniers der 2e kl.

Buitenzorg.

Europeschen.
1 Sergeant.
1 Korporaal.
6 Kanonniers der 1e klasse.
14 Kanonniers der 2e klasse.

Cheribon.

1 Eerste Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	1 Korporaal.
2 Sergeanten.	1 Tamboer.
2 Korporaals.	4 Kanonniers der 1e kl.
10 Kanonniers der 1e kl.	12 Kanonniers der 2e kl.
12 Kanonniers der 2e kl.	

Noesa Kambangang.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
1 Korporaal.	6 Kanonniers der 1e kl.
	12 Kanonniers der 2e kl.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Fort Oranje

Europeschen.	Inlanders
1 Sergeant.	4 Kanonniers der 1e klasse.
1 Korporaal.	6 Kanonniers der 2e klasse.

Bezockie en Banjoewangie.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Sergeant.
1 Korporaal.	4 Kanonniers der 1e kl.
	16 Kanonniers der 2e kl.

Om op een der hoofdplaatsen te worden geëmploijeerd: 1 Kapitein (Kommandant der zes voorschreven detachementen) 1 Tweede Luitenant.

G. Personeel ter bezetting der Buiten-Etablissementen.

Molukkos.

1 Kapitein. 1 Eerste Luitenant. 2 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	1 Sergeant.
2 Sergeanten	2 Korporaals.
4 Korporaals.	1 Tamboer.
16 Kanonniers der 1e kl.	10 Kanonniers der 1e kl.
18 Kanonniers der 2e kl.	11 Kanonniers der 2e kl.

Makasser.

1 Kapitein. 1 Eerste Luitenant. 2 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	1 Sergeant.
2 Sergeanten.	2 Korporaals.
4 Korporaals.	1 Tamboer.
16 Kanonniers der 1e kl.	10 Kanonniers der 1e kl.
18 Kanonniers der 2e kl.	11 Kanonniers der 2e kl.

Zuid- en Oostkust van Borneo.

1 Tweede Luitenant.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Korporaal.
2 Korporaals.	3 Kanonniers der 1e kl.
4 Kanonniers der 1e kl.	3 Kanonniers der 2e kl.
4 Kanonniers der 2e kl.	

Westkust van Borneo.

1 Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant.	1 Korporaal.
2 Korporaals.	3 Kanonniers der 1e kl.
4 Kanonniers der 1e kl.	3 Kanonniers der 2e kl.
4 Kanonniers der 2e kl.	

Riouw.

1 Kapitein (doet dienst op Java). 1 Eerste Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
2 Sergeanten	1 Sergeant.
3 Korporaals,	1 Korporaal.
8 Kanonniers der 1e kl.	5 Kanonniers der 1e kl.
8 Kanonniers der 2e kl.	6 Kanonniers der 2e kl.

Banka.

1 Kapitein. 2 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
3 Sergeanten en Fouriers.	1 Sergeant.
3 Korporaals.	1 Korporaal.
11 Kanonniers der 1e kl.	1 Tamboer.
11 Kanonniers der 2e kl.	7 Kanonniers der 1e kl.
	8 Kanonniers der 2e kl.

Palembang.

1 Eerste Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
2 Sergeanten.	1 Sergeant.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

2 Korporaals. 4 Kanonniers der 1e kl.
6 Kanonniers der 1e kl. 5 Kanonniers der 2e kl.
6 Kanonniers der 2e kl.

Sumatra's Westkust.

1 Kapitein. 1 Eerste Luitenant. 2 Tweede Luitenants.

Europeschen.	Inlanders.
1 Sergeant-Majoor.	1 Sergeant.
2 Sergeanten.	2 Korporaals,
4 Korporaals.	1 Tamboer.
16 Kanonniers der 1e kl.	10 Kanonniers der 1e kl
18 Kanonniers der 2e kl.	11 Kanonniers der 2e kl.

Regiment Huzaren N°. 7.

A. Staf en Kleine Staf te Rijswijk.

1 Luitenant-Kolonel. 1 Majoor. 1 Tweede Luitenant Standaarddrager. 1 Kapitein of Eerste of Tweede Luitenant Kwartiermeester. 1 Eerste Luitenant-Adjudant. 1 Paarden-arts. 1 Adjudant Onder-Officier. 1 Trompetter-brigadier. 2 Meesters Werklieden. 2 Adjuncten Paarden-artsen.

B. Acht Kompagniën, als:

De 1e bij het Leger te velde. De 2e bij het Leger te velde. De 3e bij het Leger te velde. De 4e te Rijswijk (25 man en 20 paarden te Ceram). De 5e te Buitenzorg (30 man en 30 paarden te Makasser.) De 6e te Sourabaija. De 7e bij het Leger te velde. De 8e bij het Leger te velde.

Ieder bestaande uit:

1 Ritmeester. 1 Eerste Luitenant. 1 Tweede Luitenant. 1 Inlandsche Tweede Luitenant.

Europeschen.	Inlanders.
1 Opperwachtmeester.	1 Wachtmeester.
4 Wachtmeesters.	2 Brigadiers.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

6 Brigadiers.
2 Trompetters.
1 Smid.
35 Huzaren.
20 Huzaren.
65 Paarden.

Ten tweede: Te bepalen, dat, wanneer het Leger tot groot kompleet wordt gebragt, zulks wordt bewerkstelligd door eene vermeerdering van 25 man, per kompagnie Infantèrie, Artillerie, Pionniers en Kavalerie, benevens 20 paarden bij het laatstgemeld wapen, 25 paarden bij de divisie Artillerie-trein, en 20 man ten honderd van het algemeen depot; en dat het Leger op den voet van oorlog gebragt wordende, boven het groot kompleet nog wordt vermeerderd met 50 man per kompagnie, Infanterie, Artillerie en Pionniers, 25 man en 20 paarden per kompagnie Huzaren, 50 paarden bij den Trein en 30 man ten honderd van het Algemeen Depôt (1.).

(1.) Aldus wordt de Armée ongeveer met $\frac{3}{4}$ vermeerderd *als het oorlog is*: maar schiet er altoos tijd genoeg over in O. I. om dat $\frac{3}{4}$ gedeelte te verkrijgen en voor de militaire dienst bruikbaar te maken? De Europesche vijanden brengen tegenwoordig de oorlogsverklaringen mede: adres aan *Koppenhagen*, en de *Diepo Negoroos* waarschouwen niet!

Bezockie en *Banjoewangie* liggen ruim 30 uren van elkander, en zijn door een ontzaggelijk bosch gescheiden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

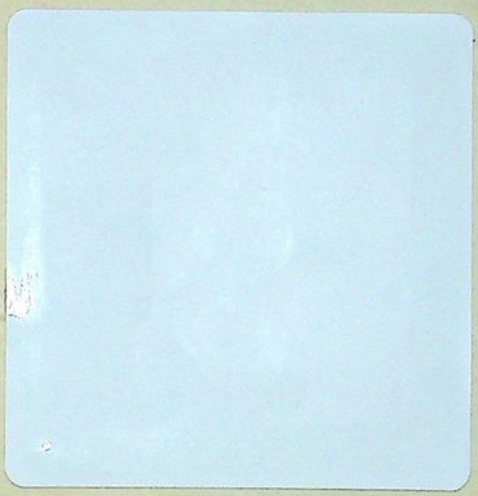

DECKER,

TAKTIEK DER DRIE WAPENS,

2 DEELEN,

VERTAALD DOOR DEN

BARON *L. VAN BOECOP.*

PRIJS *f* 9,00.

DECKER,

DE KLEINE OORLOG,

VERTAALD DOOR DEN

BARON *L. VAN BOECOP.*

PRIJS *f* 4,50.

VAN DER MEULEN,

BIJDRAGEN

TOT DE KENNIS DER ARTILLERIE,

VOOR DE

VERSCHILLENDE WAPENS.

PRIJS *f* 3,80.

BEVELSCHRIFT

NOPENS DE DIENST DER

LEGERS TE VELDE

IN FRANKRIJK.

PRIJS *f* 1,90.